

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание. Втора редовна сесия.

I заседание, понеделникъ, 29 априлий 1913 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. А. Буровъ, въ 3 ч. 45 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: (Звъни) Засѣданieto се открива.

Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь д-ръ К. Списаревски: (Прочита списъка. Отсѣствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Желѣзъ Абаджиевъ, Несторъ Абаджиевъ, д-ръ Мичо Багаровъ, Димитъръ х. Баневъ, Стефанъ Бояджиевъ, Димитъръ Бръчковъ, Стоянъ Бурмовъ, Ангелъ Вацовъ, Евтимъ Георгиевъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Михаилъ Георгиевъ, Стефанъ Георгиевъ, Георги Губидѣльниковъ, Тодоръ Даскаловъ, Георги Джевиловъ, Василъ Димчевъ, Добри Добревъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Михо Каравасилевъ, Иванъ Кацаровъ, Христо Ковачевъ, Петъръ Козловъ, Григоръ Коцевъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Тодоръ Лулгаловъ, Мехмедали Герей Месудовъ, Цани Миховъ, Димитъръ Мицайковъ, Димитъръ Нарлиевъ, Никола Начевъ, Георги Недковъ, Дамянъ Неновъ, Иванъ Петровъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Кръсто Попкрѣстевъ, Иванъ Поповъ, Топо Поповъ, д-ръ Кирякъ Провадалиевъ, Димитъръ Патѣмовъ, Иванъ Русевъ, Илия Стаматовъ, Ганчо Горомановъ, Мехмедъ х. Хасановъ, Станко Христовъ, Христо Цаневъ, Никола Ченковъ, Тодоръ Чочевъ и Юмеръ Юсуфовъ)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Отсѣствуватъ 48 народни прѣдставители, слѣдователно Събранието има законния съставъ, за да засѣдава.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, имамъ да съобща на Народното събрание, че се искатъ отпуски отъ нѣкои народни прѣдставители, разрѣшението на които отпуски трѣбва да стане съ вотъ на Събранието.

Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши на сливенския народенъ прѣдставителъ г. Петъръ Папанчевъ 2 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши на ескиджумайския народенъ прѣдставителъ г. Добри Добревъ 2 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши на провадийския народенъ прѣдста-

витель г. Цопко Харбовъ 1 денъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши на берковския народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Кацаровъ 9 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Постѣпили сж двѣ питання. Първото е отъ търновския народенъ прѣдставителъ г. Петъръ Пешевъ къмъ г. министра на войната; то има слѣдното съдържанне: (Чете)

„Моля г. министра на войната да яви:

„1. Вѣрно ли е, че между грѣцкитѣ и български войски около Правище и Елефтеръ (Кавалско) сж станали кървави спрѣчквания?

„2. Ако е вѣрно, то по какъвъ поводъ и по чия вина сж станали сбѣсъкванията и какви сж резултатитѣ отъ тѣхъ?“

Второто питае е отъ дупнишкия народенъ прѣдставителъ г. Величко Кознички къмъ г. министъръ-прѣседателя и министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията. То гласи: (Чете)

„Въ ржцѣтъ на българскитѣ граждани се намиратъ за нѣколко милиона лева тѣй нареченитѣ сехими, неизплатени отъ Турция. На нѣколко пѣти въ Народното събрание при разни правителства е повдиганъ този въпросъ. Доколкуто ми е извѣстно, въ Министерството на външнитѣ дѣла има точни свѣдѣния както за посетитѣ на сехимитѣ, тѣй и за размѣра на вземането по тѣхъ отъ турското правителство. Доста начесто по дипломатически редъ сж правени постѣпки за уреждане на този въпросъ, който още стои висящъ. Понече сега окончателно ще се уредятъ финансовитѣ отношения между България и Турция, мисля, че българското правителство трѣбва да повдигне този въпросъ прѣдъ парижката финансова комисиия. Затова моля г. министъръ-прѣседателя да благоволи и отговори: ще повдигне ли нашето правителство претенции прѣдъ конференцията, или ще уреди този въпросъ по другъ начинъ.“

Пристѣпяме къмъ дневния редъ. Първата точка отъ него е: трето четене законопроекта за разрѣшение на Пазарджишката градска община да сключи 100,000 л. заемъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на трето четене.

Секретарь д-ръ К. Списаревски: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение на Пазарджишката градска община да сключи 100.000 л. заемъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Пазарджишката градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 100.000 л., при слѣднитѣ условия: а) срокъ за изплащане 20 години; б) годишна лихва 7%; в) за гаранция ще се заложатъ общинскитѣ приходи отъ данѣкъ сградитѣ, беглика и кръвнината.

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребѣятъ изключително: 50.000 л. за нуждитѣ на бѣднитѣ сѣмейства въ Пазарджикъ и 50.000 л. за борба противъ епидемията.

„Чл. 3. Заложениѣтъ общински приходи ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която, като одържи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса.

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се впише на приходъ и разходъ въ бюджета на Пазарджишката община за 1913 г.“

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за разрѣшение на Пазарджишката градска община да сключи 100.000 л. заемъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Моля г. секретаря да прочете на трето четене законопроекта за разрѣшение на Сливенската градска община да сключи 150.000 л. заемъ.

Секретарь д-ръ К. Списаревски: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение на Сливенската градска община да сключи 150.000 л. заемъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Сливенската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 150.000 л., при слѣднитѣ условия: а) срокъ за изплащане 30 години; б) годишна лихва 7%; в) за гаранция ще се заложатъ общинскитѣ приходи, заложени срѣщу сключения прѣзъ 1909 г. общински заемъ отъ 1.065.000 л.

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребѣятъ изключително за нуждитѣ на бѣднитѣ сѣмейства въ гр. Сливенъ.

„Чл. 3. Общинскитѣ доходи, които се залагатъ срѣщу заема, ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която, като одържи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса.

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се впише на приходъ и разходъ въ бюджета на Сливенската община за 1913 г.“

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за разрѣшение на Сливенската градска община да сключи 150.000 л. заемъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Моля г. секретаря да докладва на трето четене законопроекта за разрѣшение на Станимашката градска община да сключи 30.000 л. заемъ.

Секретарь д-ръ К. Списаревски: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение на Станимашката градска община да сключи 30.000 л. заемъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Станимашката градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 30.000 л., при слѣднитѣ условия: а) срокъ за изплащане 20 години; б) годишна лихва 7%; в) за гаранция ще се заложатъ общинскитѣ приходи отъ интизала.

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребѣятъ изключително за нуждитѣ на бѣднитѣ войнишки и други сѣмейства въ Станимашката община.

„Чл. 3. Общинскитѣ приходи, които се залагатъ срѣщу заема, ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която, като одържи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса.

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се впише на приходъ и разходъ въ бюджета на Станимашката община за 1913 г.“

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за разрѣшение на Станимашката градска община да сключи 30.000 л. заемъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдва прѣдложението на народния прѣдставител г. Иванъ Кацаровъ и др., за безплатно кѣпане въ държавнитѣ минерални бани на заболѣлитѣ войници прѣзъ освободителната война.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта на трето четене.

Докладчикъ П. Кировъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за позволяване безплатно кѣпане въ държавнитѣ минерални бани и безплатно пѣтуване по държавнитѣ желѣзници на заболѣлитѣ всѣйници прѣзъ освободителната война.

„Чл. 1. Всички заболѣли войници прѣзъ освободителната война се ползватъ съ правото безплатно да се кѣпятъ въ държавнитѣ минерални бани, експлоатирани направо отъ държавата, също тъй и да биватъ безплатно прѣглеждани отъ държавнитѣ бански лѣкари.

„З а б ъ л ѣ ж к а. Дадениѣтъ по договоръ на частна експлоатация държавни бани, ще бѣдатъ турнати на разположение за безплатно ползуване отъ заболѣлитѣ войници слѣдъ изтичане на наемния срокъ, като правото за безплатно кѣпане се впише въ новитѣ наемни договори.

„Чл. 2. Заболѣлитѣ войници не плащатъ никакви такси за пѣтуване по държавнитѣ желѣзници, когато отиватъ на лѣкуване въ държавнитѣ, окръжнитѣ и общинскитѣ бани, или се връщатъ отъ тамъ. Съ това право заболѣлитѣ се ползватъ единъ пѣтъ прѣзъ банния сезонъ, възъ основа на надлежни удостоверения и контролъ установенъ отъ Министерството на желѣзницитѣ.“

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене прѣдложението на народния прѣдставител г. Иванъ Кацаровъ и др., за безплатно кѣпане въ държавнитѣ минерални бани и безплатно пѣтуване по държавнитѣ желѣзници на заболѣлитѣ войници прѣзъ освободителната война тъй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Пристъпваме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за измѣнение

и допълнение на някои членове от закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.

Моля г. докладчика да докладва на второ четене законопроекта.

Докладчикъ 3. Бръчновъ: (Чете)

„Законъ

за изменение и допълнение на някои членове отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ заглавието на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчновъ: (Чете)

„§ 1. Забѣлжката къмъ чл. 5 се изменява така: Построяването на частни телефонни линии се позволява само въ мѣстности, дѣто нѣма държавно телефонно съобщение. Слѣдъ като се установи такова, държавата си запазва правото, ако намѣри за износно и цѣлестобразно, да откупи частнитѣ телефонни линии тамъ, дѣто такива би имало, по оцѣнка направена отъ Главната дирекция, иначе притежателитѣ сж длъжни да вдигнатъ линиитѣ и прибератъ материалитѣ си. Изключение се допушта само за телефоннитѣ линии и съобщения между станции за произвеждане на електрическа енергия и юзини, установени въ района на държавнитѣ градски телефонни мрѣжи, съ които тѣ сж непосредствено свързани. Въ подобни случаи телефоннитѣ жици трѣбва да бждатъ прокарани по линиитѣ, по които сж прокарани токоветѣ съ високо напрежение.

„Притежателитѣ на такива линии заплащатъ абонаментната такса въ размѣра, опрѣдѣленъ за частнитѣ телефонни съобщения.

„Прѣдприятията за държавни постройки, които по силата на постановленията на буква в отъ настоящия членъ биха си построили телефонни съобщения въ границитѣ на прѣдприятието и биха поискали, въ даденъ случай, да скопчатъ тия свои съобщения съ най-близката градска държавна телефонна мрѣжа, се подчиняватъ на всички условия, колкото се отнася до прокарането на линиитѣ и заплащането установенитѣ абонаментни такси въ прѣдѣлитѣ на сжщата мрѣжа.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 1 на законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчновъ: (Чете)

„§ 2. Чл. 204 се изменява така: Когато вложениятъ по една спестовна книжка капиталъ, слѣдъ като се прибавятъ въ края на годината лихвитѣ, надмине максимума отъ 2.000 л. за частни лица и 5.000 л. за дружества и пр., притежателитѣ ѝ трѣбва да изтегли излишъка, въ противенъ случай за връхнината надъ 2.000 и 5.000 л. не се плаща никаква лихва.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 2 на законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчновъ: (Чете)

„§ 3. Чл. 274 се изменява така: Единичната такса на телефоннитѣ разговори съ продължителностъ три или дробъ отъ три минути врѣме се опрѣдѣля:

„а) за градски разговори водени между абонати и неабонати отъ публичнитѣ кабинѣ, отворени за публиката — по 20 ст. за всѣки разговоръ;“

Буква б се измени въ комисията. Въмѣсто тая редакция, която е написана въ законопроекта, става така: (Чете) „За междуградски и селски разговоръ въ единъ и сжщъ окръгъ по 50 ст., а за такива размѣнявани между всичкитѣ мрѣжи въ прѣдѣлитѣ на царството по 1 л. за всѣки разговоръ.“ (Продължава да чете)

„Такситѣ опрѣдѣлени въ буква б се заплащатъ както отъ абонатитѣ, така и отъ неабонатитѣ.

„Забѣлжката. Междуградски разговори се считатъ онѣя, които се размѣняватъ между телефоннитѣ мрѣжи на отдѣлни населени мѣстности.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: По § 3 има думата софийскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Янко Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ не можахъ да чуя добръ, какво е изменила комисията въ този законопроектъ.

Докладчикъ 3. Бръчновъ: Ще Ви кажа, г. Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Моля.

Докладчикъ 3. Бръчновъ: Въ законопроекта е казано слѣдующето нѣщо: „За междуградски разговори, размѣнявани между всичкитѣ мрѣжи въ прѣдѣлитѣ на царството по 1 л. за всѣки разговоръ“. Комисията обсъди този въпросъ и намѣри, че при разширението на телефонната мрѣжа, това е неприемливо, защото отъ единъ градъ до едно близко село ще плащаме 1 л., както и до най-далечнитѣ разстояния. Понеже въ бждѣще телефонната мрѣжа клонѣ да се развие по начинъ, както въ всички други културни страни, и всичко това ще бжде сведено къмъ единъ централенъ окръженъ градъ, то ние казваме слѣдующето нѣщо: „За междуградски и селски разговори въ единъ и сжщъ окръгъ ще се плаща по 50 ст., а за такива, размѣнявани между всичкитѣ мрѣжи въ прѣдѣлитѣ на царството по 1 л. за всѣки разговоръ“. По този начинъ ние искаме да дадемъ възможностъ да се улесни размѣняването на мисли въ тѣзи окръжни градове, кѣдѣто, дѣйствително, се прѣдполага, че телефоннитѣ разговори ще бждатъ по-интензивни. Щомъ ние дадемъ туй улеснение на по-износна цѣна, естествено е, че държавата ще има по-голѣми приходи, а отъ друга страна се дава улеснение и на самото население.

Отъ тѣзи съображения комисията изхождаше, когато измени буква б на § 3 отъ законопроекта.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата софийскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Янко Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Г. г. народни прѣдставители! На този параграфъ искахъ да обърна вашето внимание, защото така, както бѣше прѣдставенъ отъ министерството, указване се, че въ мѣстото, дѣто се изработватъ тѣзи законопроекти, нѣма достатъчно разбиране на бждѣщото развитие на тази работа. Прѣди всичко, азъ сръщамъ въ мотивитѣ — онзи денъ тѣ се четеха тукъ набързо, на дори и не се четеха, така че ние не можехме да слѣдимъ какво става съ този законопроектъ — слѣдното нѣщо, че за разговоръ между София и Варна се е плащало 1-50 л., когато това не е така, а се плаща 1 л. Когато щете запитайте отъ хотелиеритѣ, ще ви кажатъ, че има направо телефонъ София—Варна и, слѣдователно, 1 л. се плаща. Какъ не е могло това нѣщо да се знае въ мѣстото, дѣто се изработватъ законопроекти, азъ не зная.

Второ нѣщо. По-надолу се казва, че разговоритѣ отъ Бургазъ до София се таксували съ 2-50 л. И

това не е вѣрно, г. г. народни прѣдставители. За разговори до Бургазъ се плаща точно 1-50 л.

Ц. Бръшляновъ: Това сж фактически грѣшки.

Я. Сакжзовъ: Тѣзи грѣшки сж отъ незнание. Ако свѣржете това съ разпорежданието оттатѣкъ, че ще се плаща занаяпрѣдъ 1 л. такса, това показва, че оѣззи, които се разпореждатъ съ телефонното съобщение, нѣматъ достатѣчно понятие за самата работа. Азъ виждамъ, че комисията е направила едно подобрене, като е оставила старата такса 50 ст., но добрѣ би било да остане така, както е по стария законъ, че за разстояния по-малки отъ 50 км. гражданитѣ плащатъ 50 ст., били тѣ отъ другъ окръгъ или не. Сега не знаа, да-ли разстоянията между нашитѣ окръжни градове сж такива, но може да се случи градоветѣ на два съседни окръга да бѣдатъ тѣй близки, че вие трѣбва да платите данѣкъ затуй, защото нашитѣ окръжи били така или иначе разпрѣдѣлени. Това е неправилно, г. Бръчковъ. Вие сте въ тази комисия твърдѣ намѣсто, единъ специалистъ човѣкъ, но трѣбва да се спомага на съобщенията между тия градове, които сж отдалечени на по-малко отъ 50 км. Вие ще изолирате всички тѣзи градове и ще ги карате прѣзъ центра да се съобщаватъ. Това не е правилно и азъ мисля, че трѣбва да си остане старата такса 50 ст. за съобщение между близкитѣ градове. Тогава ще имаме едно сръдство, съ което по-голѣмата частъ отъ нашето население ще иска да се ползува и това ползуване ще може да става сѣ по-голѣмо и по-голѣмо.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставитель г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ щѣхъ да направя това прѣдложение, което комисията е внесла въ законопроекта, но понеже нейниятъ докладъ не бѣ отпечатанъ, не знаехме какво е рѣшила. И азъ съжалявамъ, ако тя е направила и други нѣкои измѣнения и не е отпечатала своя докладъ, защото това явно противорѣчи на правилника и при това ще се случватъ тия прѣрѣканя, които станаха между г. Сакжзова, г. докладчика и г. министра. Ние, дѣйствително, слушахме съ напѣргнати уши какво е рѣшила комисията, а между тѣмъ, нашиятъ правилникъ заповѣдва, когато комисията е направила измѣнения, тия измѣнения да се отпечататъ, да ги прочетемъ, да ги обсъдимъ, както сме обсъдили законопроекта, и да видимъ, доколко тѣзи нови измѣнения сж умѣстни. Така щото, на първо мѣсто, азъ бихъ помолилъ г. прѣдседателя, заедно съ г. министра, да оттеглятъ сега този законопроектъ, ако би да има и други нѣкои съществени измѣнения, да отпечататъ доклада тази вечеръ и да го турятъ утрѣ на пръвъ дневенъ редъ да го гласуваме. По такъвъ начинъ нѣма да има много охотници да приказватъ. На всѣки случай, понеже пишемъ едно положение за нашето телеграфо-почтенско вѣдомство, измѣняваме единъ същественъ законъ, то добрѣ е да не бѣде всичко туй така тичешкомъ, а да го направимъ малко по-обмислено. Това имамъ да кажа що се касае до отпечатването доклада на комисията. Повтарямъ още единъ пѣтъ, това противорѣчи на правилника и ако би трѣбвало безъ докладъ да се докладва законопроектътъ, това трѣбваше да рѣши камарата, а не само г. докладчикътъ по свой починъ. Той не е виновенъ, комисията е виновна, но и тя не е виновна. Ще ми позволи г. прѣдседателътъ да го помоля другъ пѣтъ да не се допускатъ доклади на комисии съ измѣнения въ текста на законопроекта безъ отпечатанъ докладъ, докато това не рѣши народното прѣдставителство.

По съществото на работата, азъ напълно възприемамъ измѣненията, направени отъ комисията да се плаща 50 ст. за разговоръ въ окръга и да се плаща по 1 л. за всѣки разговоръ вънъ отъ окръга. Т. е., ако говоря отъ София съ кой да е градъ или село въ района на Софийския окръгъ, ще плащамъ за три минути 50 ст. Щомъ искамъ да говоря отъ София съ кой да е градъ или село отъ Русенски окръгъ, ще плащамъ за три минути 1 л. То е право. Това има за цѣлъ да поощри горѣ-долу повечко хората да се ползуватъ отъ телефона, като се намалятъ такситѣ и, отъ друга страна, да има справедливостъ. Не може да се плати еднакво, когато азъ ще говоря отъ тукъ съ едно близко село, да кажемъ, Пирдопъ, и съ Варна, на 400 и толкова километра. Г. Сакжзовъ поддържа, че старото положение, за 50 км. да се плаща 50 ст., е по-добро. Нека не приемемъ това старо положение, защото тамъ законътъ друго постановява, това, което измѣнява и законопроектътъ, и комисията. Споредъ стария законъ, за всѣки възелъ се взема добавѣчна такса 50 ст. Това какво ще каже? Ние нѣмаме прѣмо съобщение отъ София, да кажемъ, съ всѣки градъ, съ който ще говоримъ. Отъ тукъ съ Варна — сега имаме прѣмо съобщение, но да кажемъ, че нѣма — докато сполуча да говоря, ще трѣбва всѣка една станция — въ Шументъ и други градове — да се отвори и за всѣки единъ възелъ трѣбва да платя 50 ст. плюсъ 1 л. първоначална такса. Затуй виждате, че отъ тукъ до Варна, при непрѣмо съобщение, таксата е била 1-50 л., да кажемъ, а отъ тукъ до Бургазъ, пакъ при непрѣмо съобщение — 2-50 л., споредъ възлитѣ на скопчането на телефоннитѣ станции. Тамъ, дѣто имаме прави съобщения, таксата е една. Отъ тукъ до Варна, щомъ имамъ телефонъ, като тропна отъ тукъ, да се обадятъ, ще платя само 1 л., но, ако вие искате да говорите съ Бургазъ, не можете да тропнете отъ тукъ да ви отворятъ Бургазъ — сега има право съобщение, но, когато е нѣмало — а ще искате да ви отворятъ първо Ямболъ и по-нататѣкъ, докато отидете въ Бургазъ, и за всѣки възелъ ще плащате по 50 ст. Ние не можемъ никога да мечтаемъ, че ще направимъ прави съобщения между всички градове и села. Искането на г. Сакжзова се явява дѣйствително невъзможно, защото колкото да разширяваме нашата мрежа, сѣ ще има една централа, отъ дѣто да се разклонява. Тази идея е добра, окръжниятъ градъ да бѣде централна телефонна станция и отъ тамъ да се разпространяватъ телефоннитѣ линии. Тогава нѣма да се случи тази аномалия, за която говори г. Сакжзовъ, защото никога отъ единъ окръженъ градъ до другъ нѣма да има разстояние 50 км., особено сега при новото царство, когато нашата територия се е уголѣмила и, слѣдователно, окръжитѣ ще станатъ по-голѣми. Ето защо, въ това отношение, менѣ ми се струва, че ще бѣде по-добрѣ, щото г. Сакжзовъ да се съгласи, че новата редакция на комисията е по-сполучлива, по-справедлива и че тя отстранява всѣкакви прѣпятствия. Било че има възли, било че нѣма, ние сѣ ще си платимъ за съобщение въ окръга 50 ст., а за вънъ отъ окръга — 1 л. Това е приемливо. Ето защо по-същество, по принципъ, поддържамъ измѣненията на комисията, но по форма пакъ бихъ желалъ, ако сега това „мине, то другъ пѣтъ това нѣщо да се не допуска да мине.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: По възраженията на уважаемия г. Сакжзовъ, азъ нѣма какво повече да прибавя отъ това, което г. Такевъ каза. Едно увеличение на такситѣ комисията намира, че не е справедливо, защото и безъ това досегашнитѣ такси бѣха много тежки и правѣха просто невъзможно упо-

трѣблението на телефонитѣ у насъ. Сравнени тукъшнитѣ такси съ тия, които сѣществуватъ въ другитѣ държави — не искамъ да кажа съ много голѣмитѣ, съ които не можемъ да се сравняваме, но на всѣки случай съ по-малкитѣ — пакъ нашитѣ такси сѣ много по-тежки. Тия високи такси се обясняватъ съ голѣмитѣ разноси, които сѣ послѣдвали построяването на телефонната мрѣжа, но понеже телефонната мрѣжа у насъ е едно начало, което трѣбва непрѣмѣнно да бѣде подобро, то тази такса, която е сѣществувала досега, трѣбва да се намали, тъй като е много тежка и ще направи невъзможно употреблението на телефонитѣ. Но щомъ се върви напредъ и щомъ се желае, щото телефонната мрѣжа да бѣде наредена така удобно, както е въ другитѣ държави, тогава принципътъ, който се възприема отъ комисията, е много справедливъ, и ето защо. Въ централния окръженъ градъ вие ще имате вашата централа, това, което го каза и г. Такевъ; отъ тамъ ще върватъ различнитѣ разклонения по селата. Ако отъ едно село въ единъ окръгъ искате да говорите съ нѣкое село отъ другъ съседенъ окръгъ, ще трѣбва нецѣлѣнно да минете прѣзъ една централа, което вече е свързано съ извѣстни разноси, които трѣбва да се платятъ. Тѣ мѣчно може да се изчислятъ математически, но, на всѣки случай, явно е, че тѣ сѣ по-голѣми, и вслѣдствие на това ние казваме: съ 50 ст. искаме да анкуражираме всѣки гражданинъ въ единъ окръгъ да правятъ размѣнение на мисли, било по търговия, било по каквото да бѣде, а щомъ се касае отъ единъ окръгъ да говорятъ съ село отъ съседния окръгъ, естествено, че таксата трѣбва да бѣде по-голѣма. Колко? Въ случая ние туряме, че трѣбва да бѣде 1 л., както и за всѣки други окръзи въ цѣлото царство. Ако вземете точно математически да изчислите, тя ще бѣде по-малка отъ 1 л. дори и за най-отдалечения пунктъ, но въ дадения случай сѣ отъ значение инсталациитѣ, които поглѣщатъ единъ значително по-голѣмъ капиталъ. Тѣй щото, както каза г. Такевъ, принципътъ е много справедливъ и азъ моля г. Сакъзова да приеме това нѣщо.

Що се отнася до заявлението на г. Такева, правъ е, че въ дадения случай правилникътъ прѣдписва подобно нѣщо, относително даването печатни доклади отъ комисията, но понеже врѣмето бѣше твърдѣ много напреднало и не оставаше врѣме, не се направи туй нѣщо, макаръ че комисията го имаше прѣдъ видъ и разисква по този въпросъ. Бѣдете увѣрени, ние се спрѣхме доста надълго и широко да обмислимъ въпроса и да прѣдвидимъ всѣки тѣзи евентуалности, за да може да се направи единъ законъ, съ който да се даде едно извѣстно улеснение и по-голѣмъ потикъ на туй телефонно дѣло. Ако г. Такевъ е доволенъ отъ туй, което комисията е направила и което азъ сега, като докладчикъ, ще докладвамъ, ще моля да си оттегли и той своето прѣдложение за оттеглянето на законопроекта.

М. Такевъ: Противорѣчи на правилника. Трѣбва да рѣши камарата.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитѣ.

Министъръ А. Франгя: Г. г. народни прѣдставители! Азъ искамъ да дамъ единъ по-голѣмъ потикъ на тази служба, отъ една страна, отъ друга страна искамъ да дамъ едно улеснение на населението. Искамъ да се отстранятъ извѣстни мѣчнотии, за да стане тая служба колкото е възможно по-евтина. Въ моя законопроектъ бѣхъ вписалъ, че за всѣки размѣнни разговори, отъ който и да е пунктъ на царството, се плаща по 1 л. Комисията измѣни това, като раздѣли България на окръзи и постави тѣй

въпроса: за всѣки размѣнни разговори между които и да е пунктове въ единъ окръгъ, да се плаща по 50 ст., а за всѣки разговори между различни пунктове на цѣлото царство по 1 л. Азъ го приехъ, защото колкото по-голѣмо улеснение ще направимъ на населението, на търговцитѣ, индустриалцитѣ и т. н., толкозъ по-голѣмъ приходъ ще има държавата. На туй основание азъ моля да се приеме членътъ тѣй, както комисията, чрѣзъ своя докладчикъ, го докладва.

Що се касае до отпечатване доклада, понеже комисията е измѣнила съвършено маловажни разпорѣждания и понеже тя ги е разисквала, ще моля да ги приемете тѣй, както се докладватъ отъ г. докладчика, безъ печатанъ докладъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Повдигна се единъ въпросъ отъ г. Такева по приложението на правилника. Той е относително раздаването печатни доклади отъ комисията, както това е прѣдвидено въ чл. 43 отъ правилника. Азъ бихъ молилъ г. Такева да не настоява много, прѣдъ видъ маловажността на измѣненитѣ.

М. Такевъ: Да се гласува.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще положи въпроса на гласуване. Конто г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да продължимъ гласуването и дебатирането върху внесенъ законопроектъ, макаръ че нѣма раздаденъ печатанъ докладъ отъ страна на комисията, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Остава да гласуваме § 3 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, съ измѣненитѣ, направени отъ комисията. Конто г. г. народни прѣдставители приематъ § 3 тѣй, както е приетъ отъ комисията и както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 4. Забѣлѣжката къмъ чл. 296 се измѣнява така: Разредни служащи се считатъ: механицитѣ, надзорницитѣ на линиитѣ, пошальонитѣ, телефоницитѣ, раздавачитѣ и селскитѣ курнери.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Конто г. г. народни прѣдставители приематъ § 4 тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 5. Чл. 309 буква б се измѣнява така: Да бждатъ на възраст не по-млади отъ 18 и не по-стари отъ 25 години.“

Втората алинея се измѣни отъ комисията така: (Чете) „Въ сѣщия членъ буква д се измѣни и допълни така: да притежаватъ гимназиално образование или да сѣ свършили срдѣно професионално телеграфо-пощенско училище.“

М. Такевъ: Слѣдъ като е добилъ V-класно образование ли?

Докладчикъ З. Бръчковъ: Не, това го изхвърляме по съображения, които ще кажа по-послѣ.

(Продължава да чете)

„Забѣлѣжката къмъ сѣщия членъ се измѣнява така: Кандидати за класни чиновници се приематъ и лица съ V-класно (II-класно гимназиално) образование, които познаватъ говоримо и писмено единъ отъ езицитѣ: френски, нѣмски или английски. Тия кандидати се подлагатъ на прѣдварителенъ приемателенъ изпитъ по отношение само до почерка и познаване чуждия езикъ.“

Въ втората алинея на проекта е казано: V-класно (II-класно гимназиялно) образование. Ние измѣнихме това, за да бъдемъ въ съгласие съ всички законни нареждания относително постѣпването на ученицитѣ въ професионалнитѣ училища, и за това казахме: „въ сѣщия членъ буква д се измѣнява и допълня така: да притежаватъ гимназиялно образование, или да сж свършили сръдно професионално телеграфопощенско училище.“ Значи, трѣбва да е свършилъ сръдно професионално телеграфопощенско училище, а за да свърши такова, значи, прѣдварително трѣбва да има гимназиялно образование. Ние не искахме това да го повтаряме, за да не влѣземъ въ противорѣчие съ сѣществующитѣ закони, въ които се стипулира това нѣщо, за вѣжпването на ученици въ професионалнитѣ училища.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата софийскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Янко Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Г. г. народни прѣдставители! Една малка поправка бихъ искалъ и тукъ да направимъ. Телеграфопощенското управление има намѣрение да отвори повече вратитѣ за нови кандидати за тѣзи служби. Отъ една страна, у насъ се отварятъ нови мѣста за подобни кандидати, а отъ друга, твърдѣ рѣдко се намиратъ лица съ гимназиялно образование, желаючи да постѣпятъ на тѣзи служби. Днесъ учителитѣ бѣгатъ отъ учителското поприще, а сжщо и още повече бѣгатъ младежитѣ отъ телеграфопощенското поприще. За да можете вие да имате достатъченъ персоналъ, за да можете да правите отъ него изборъ, вие ще трѣбва да улесните влизането на българскитѣ граждани въ тѣзи служби. Начинътъ, по който телеграфопощенското управление и комисията е разрѣшила този въпросъ е недостатъченъ. А недостатъченъ е, г. г. народни прѣдставители, поради слѣдната причина. Днешниятъ персоналъ, който вие го имате въ телеграфопощенското управление, можете да го сравните съ желѣзнопѣтния персоналъ и съ желѣзнопѣтнитѣ вагони и локомотиви. Колкото едниѣ сж изтѣркани, толкозъ и другитѣ сж изхабени нервно. Оня денъ единъ човѣкъ падна умрѣлъ, другъ се е поболѣлъ на самото мѣсто, дѣто служи — навѣждаѣ вие ще срѣщнете подобни случаи. Тѣзи хора сж изтощени. Тази служба вие я познавате, т. е. чували сте за нея, че е една отъ най-изтощителнитѣ. Тамъ хората дохождатъ или да отидатъ въ болницитѣ, или порано пиянствуваха. Това е една основна причина, която ще я срѣщнете въ всички вѣдомства, кждѣто човѣкъ се изтѣрка, кждѣто не се знае кога лега, кога става, кждѣто нѣма опрѣдѣлено врѣме на хранене, опрѣдѣлено врѣме на почивка и опрѣдѣлено врѣме на работа. Когато единъ човѣкъ го вземете въ 12 ч. прѣвъ нощта да постѣпи на служба, той ще иска да се подкрѣпи съ нѣщо. И отъ тамъ се захваща пушенето на тютюна, изкуственитѣ подкрѣпления и т. н. Затуй е необходимо въ тия учрѣждения да иматъ достѣп по-голѣмо количество български младежи и затуй трѣбва да се махнатъ нѣкои отъ клаузитѣ, които вие сте турили като граница. Напр., онзи денъ, когато приемахме закона по желѣзнопѣтното управление, вие допуснахте тамъ, дѣто не се явятъ кандидати съ V-класно образование, да се приематъ и съ по-малко образование. И тукъ вие можете да направите сжщото. И тази е единствената поправка, която искахъ да се вмѣкне: да допуснете на младежи, които не сж свършили гимназиялно образование, т. е. съ V или VI-класно образование, да могатъ и тѣ да постѣпятъ. Мисля, че ако слѣземъ отъ V-класно образование по-надолу, ще бжде недостатъчно, та за това да приемемъ поне да бждатъ допуснати младежи съ V—VI-класно обра-

зование. Тази поправка, мисля, ще даде възможность — прѣдъ видъ на това, че имаме много нови мѣста, кждѣто ще се устроятъ тѣзи служби, и прѣдъ видъ на това, че и тукъ е недостатъчна интелигенцията, която ще постѣпва — да постѣпятъ повече младежи на тази служба. Запомнете добръ, че и въ учителския и въ телеграфопощенския, и въ желѣзнопѣтния персоналъ нѣма да имате тая интелигенция, нито въ търговцитѣ.

Д. Ганчевъ: Кой ще я има, тогачъ?

Я. Сакжзовъ: Азъ ви казвамъ, че тя е недостатъчна, затуй ще направите много добръ, ако отворите по-свободенъ пътъ да влизатъ тѣзи младежи.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ чухъ какво каза г. докладчикътъ. Но това, което той прѣдполага, за да изхвърлимъ една алинея въ закона, не бива да го прѣдполагаме, а трѣбва да го кажемъ, когато пишѣмъ закона. Така, напр., въ втората алинея на членъ е казано: (Чете) „Въ сѣщия членъ буква д се измѣня и допълня така: да притежаватъ гимназиялно образование или да сж свършили сръдно професионално телеграфопощенско училище. Това прѣдлага комисията. А проекта на г. министра казва: да е свършилъ сръдно техническо телеграфопощенско училище, обаче при условие, да има първоначално II-класно гимназиялно или V-класно прогимназиялно образование. Тази забѣлѣжка е крайно необходима. Защо? Защото въ странство има телеграфопощенски, числи професионални училища, дѣто общо образование не се иска. И единъ човѣкъ, който у насъ е свършилъ единъ класъ въ нѣкоя прогимназия, ще отиде нѣкъдѣ въ странство и за 5—6 мѣсеца ще свърши нѣкаква тамъ препаратория, нѣкаво телеграфопощенско сръдно училище, ще се върне въ България и ще има претенцията да стане класенъ чиновникъ и да достигне чакъ до първо класенъ чиновникъ. За туй законопроектътъ е правъ, като казва, макаръ да сте свършили техническо телеграфопощенско училище, трѣбва да имате общи познания върху живота, най-малко да сте свършили V класъ — това, което г. Сакжзовъ искаше.

Г. Т. Пѣвъ: Прогимназиялно III-класно образование искатъ.

М. Такевъ: III-класно гимназиялно или V-класно прогимназиялно, то е сѣ сжщо, писали сж го споредъ новия законъ за просвѣщенieto. Ето защо г. докладчикътъ казва: за да постѣпишъ въ сръдно училище, трѣбва да имашъ това образование. Ама по-дѣйте сочи само българскитѣ закони. Азъ ще ви кажа, че въ странство има технически училища, кждѣто не се иска сръдно образование; такива ги има въ Швейцария, и въ други нѣкои нейни малки кантони. Та ние отъ това страдахме едно врѣме. Помните какъ бѣше прѣди да излѣзе законътъ да се иска сръдно образование, за да станешъ юристъ.

Г. Т. Пѣвъ: У насъ има законъ за легализиране на дипломитѣ и за сръднитѣ професионални училища се изисква обезателно да имашъ III-класно образование. Тѣй че, за да свършишъ всички онѣзи признаци отъ държавата сръдни професионални училища, трѣбва да имашъ прогимназиялно образование.

М. Такевъ: Г. Пѣвъ забравя едно, че въ този законъ нѣма такава клауза за признати професионални училища отъ държавата.

Г. Т. Пъевъ: Има го.

М. Таневъ: Ние четемъ текста, въ който е казано: или да имашъ гимназиялно образование, или да си свършилъ срѣдно телеграфо-пощенско училище, безъ никакъвъ другъ образователенъ цензъ. Та тамъ е опасността. И затуй считамъ, че е по-правъ проектътъ на министра, да се остави да се има като основа едно първоначално образование, а не както имаме едно време, свършилъ единъ класъ, отишълъ въ Швейцария и станалъ юристъ. Ето защо моля и г. докладчика да съгласи това, което е неговата идея, което е въ мислитъ му, съ това, че младежътъ трѣбва да има срѣдно образование, понеже не се казва, както го има въ по-долнитъ членове, срѣдни технически училища, признати отъ нашата държава за такива. Ние го нѣмаме това. По-надолу е казано училища, признати отъ онѣзи държави, кадето съществуватъ, за срѣдни, а онѣзи държави могатъ да допуснатъ постъпването въ тѣзи срѣдни училища безъ да искатъ общообразователенъ цензъ. Но ние знаемъ, че ако отъ единъ младежъ има нужда да се искатъ и повечекѣ изпитание и повечекѣ образование, въ смисълъ на знание на общитъ принципи на живота, то е именно по телеграфо-пощенското и желѣзнопътното вѣдомства, защото той всѣки денъ има съприкосновение съ хора интелигентни, съ граждани, жени, и затуй отъ него трѣбва да искаме повече образование и възпитание, за да нѣмаме тѣзи стълкновения и тѣзи бруталности, каквито нѣкога сж били констатирани. А безспорно е, че когато единъ човѣкъ свършва прогимназия или свършва III класъ и поскѣ отива въ гимназията да свърши още 2 класа, все таки този човѣкъ е горѣ-долу по-повдигнатъ, е малко повече видѣтъ какъ трѣбва да се живѣе. Ето защо образованието за телеграфо-пощенскитъ чиновници не е единъ луксъ, а една необходимостъ, която да може да ги приспособи малко къмъ живота. Та мисля, понеже нѣма никаква разлика въ сѣщността на нѣщата — то е само прѣдположение на г. докладчика и на комисията; азъ искамъ изрично да се каже това, за да се англобиратъ и онѣзи, които сж свършили вънъ отъ нашитъ телеграфо-пощенски училища — добръ ще бѣде да си остане текстътъ както е въ проекта съ онази забѣлжка.

Прѣседателствуещъ А. Буровъ: Има думата трѣнскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Т. Пъевъ.

Г. Т. Пъевъ: Въ комисията станаха дебати по този членъ и ако ние се установихме върху този текстъ, който прѣдлага г. докладчикътъ, направихме го по слѣднитъ съображения. Първо, визиранитъ въ законопроекта дипломи на свършилитъ срѣдни професионални училища се подлагатъ на контролътъ отъ нашето правителство, респективно министерството, чрезъ постановленията на закона за професионалното образование. Да-ли той е свършилъ професионално училище въ странство или въ България, обязательно той трѣбва да има III-класно прогимназиялно образование. Въ туй отношение желанието на г. Танева е удовлетворено, защото въ страната ние сме под режимъ на единъ законъ за професионалното образование. Но къмъ това ние добавихме и слѣдното — защото визиране професионалнитъ училища въ странство, когато и въ България има тоже такива училища, каквото е електро-техническото училище на Мумджиева, признато и субсидирано отъ държавата и контролирано отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда и Министерството на просвѣщенiето — ученицитъ, които постъпватъ въ него трѣбва да иматъ III-класно образование. Сега, ако приемехме забѣлжката, която поддържатъ г. Та-

невъ и г. Сакжзовъ — да се приематъ съ V-класно образование, ние въ такъвъ случай убиваме пѣла една категория младежи учащи се, които сж постъпили въ едно частно професионално училище, което, въ всѣки случай, по силата на нашитъ закони, се ползува като срѣдно, признато отъ държавата, професионално училище. Тѣй че, по тѣзи съображения, комисията единодушно отхвърли тая послѣдна редакция, съ която се иска V-класно образование. Сега, вѣрно е, че хора съ по-високъ наученъ цензъ ще бѣдатъ по-полезни за службата, но тѣмъ тѣзи измѣнения се прѣдлагатъ сега, когато въ новитъ земи има нужда отъ чиновници. И дотогава, докато ние искаме единъ много строгъ цензъ, нашитъ служби ще останатъ безъ надлежнитъ чиновници. Затуй комисията единодушно рѣши да прѣдложи тази редакция, която удовлетворява изисквания на закона за професионалното образование.

Прѣседателствуещъ А. Буровъ: Има думата новозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Василь Константиновъ.

В. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Членътъ, който разискваме сега, отпрѣдѣля ценза, който трѣбва да притежаватъ лицата, които ще постъпятъ въ телеграфо-пощенското управление. Не ще съмнитъ, за да бѣде полезенъ единъ чиновникъ на своята длъжностъ, по-добръ е да притежава по-голямъ цензъ. Това ще гарантира и службата, и обществото, че длъжността ще се изпълнява добросъвестно и съ опитъ. Но трѣбва да вземемъ прѣдъ видъ, че ние сега се намираме при едни изключителни обстоятелства, при които интелигенцията е твърдѣ рѣдка, и ние ще се намѣримъ прѣдъ невъзможността да попълнимъ онѣзи длъжности, които ще се откриятъ и които сж въ голѣмо количество. Ето защо, по необходимостъ, ние ще трѣбва да отстъпимъ отъ това правило да търсимъ по-голямъ цензъ за своитъ чиновници. И прѣдложението на г. Сакжзова е много наврѣменно. Ние не ще можемъ да намѣримъ за учители, за желѣзничари, за телеграфо-пощенски чиновници такъвъ брой интелигентни лица, които съ достоинство да изпълняватъ длъжността си. Даже ние ще бѣдемъ принудени, чини ми се, щото и въ закона за просвѣтата да направимъ едно съкращение и въ гимназиялното образование, като изхвърлимъ VIII класъ за нѣколко години, за десетина години дотогава, докато ние си добиемъ едно достатъчно количество чиновници, които да могатъ да отговарятъ на длъжноститъ, които ще се откриятъ. Ето защо азъ подкрѣпямъ прѣдложението на г. Сакжзова и ви моля непрѣмънно да приемете, щото минималниятъ цензъ да бѣде V-класно образование. По такъвъ начинъ ние ще улеснимъ управлението да не се оплакватъ нашитъ министри, че не могатъ да намѣрятъ хора за длъжноститъ, за да ги попълнятъ.

Прѣседателствуещъ А. Буровъ: Има думата кюстендилскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Василь п. Николовъ.

В. п. Николовъ: Г. г. народни прѣдставители! Службата на телеграфо-пощенскитъ чиновници не е толкова мъчна за изучаване, колкото е мъчна за изпълнение. Всѣки единъ младъ човѣкъ, който е свършилъ V класъ може да я изучи въ продължение на нѣколко време; всѣки, който ще прѣкара като ученикъ въ една телеграфо-пощенска станция, ще може да добие тия познания, които му сж потребни, за да изпълнява службата на телеграфо-пощенски чиновникъ. Досегашниятъ законъ изискваше много високъ цензъ — кандидатътъ да е свършилъ срѣдно учебно заведение съ матура. Сега, като се има прѣдъ

видът този законъ и като прослѣдимъ измѣнението, което искатъ да внесатъ въ закона, ще видимъ, че пакъ е сѣщото.

П. Парапановъ: Не е сѣщото.

В. п. Николовъ: V класъ да е свършилъ или висше телеграфо-почтенско училище или, както предлагаше по-напрѣдъ г. министърътъ на желѣзницитѣ, V класъ и висше техническо училище, то е пакъ да имате срдѣно образование. Тогава какво намаляване на ценза се прави? Менѣ ми се чини, че почти никакво: съвѣтъ малко хорица ще попаднатъ въ тѣзи служби, и пакъ въ новитѣ страни нѣма да имаме такива телеграфо-почтенски чиновници, защото, като имаме прѣдъ видъ, че мнозина отъ тѣзи хора, които сж били годни за такава работа, които могатъ да останатъ свободни, които сж свършили срдѣно учебно заведение, мнозина отъ тѣхъ или сж паднали на бойното поле, или пъкъ другадъ ще отидатъ, по други служби, а никой не ще се наеме съ една по-тежка, съ една по-сериозна и по изнурителна работа, както казаха нѣкои и отъ прѣждеговорившитѣ. Ето защо, азъ говоря това за тѣзи, които тепърва ще постѣпятъ на служба и които ще захванатъ като ученици, и ще станатъ по професия, единъ видъ телеграфо-почтенски чиновници. Стига да се внимава хубаво, щото тѣзи хора, които ще постѣпватъ, макаръ и да иматъ V-класно образование, да бждатъ по-млади хора, тѣ ще могатъ много полесно да усвоатъ службата и ще могатъ съ такъвъ единъ цензъ — V-класно образование — да вървятъ напредъ. И азъ вървамъ, че г. министърътъ на желѣзницитѣ ще се съгласи, че поне за 3, 4, 5 години този цензъ трѣбва да се намали на V-класно образование. Съгласенъ съмъ да се дадатъ привилегии на тѣзи, които иматъ V-класно образование и плусъ това, които иматъ и специално техническо образование — това е понятно, разбира се, да имъ се даде прѣднина — но нека се остави тази категория, която каза г. Сакъзовъ, много справедливо и умѣтно и тъкмо на врѣмето си, човѣкъ съ V-класно образование да може да постѣпва на служба по телеграфитѣ и почитѣ. Защо? Защото тамъ не трѣбва нѣкаква голѣма философия, но тамъ ни трѣбватъ работници, трѣбватъ ни хора, които да знаятъ изкуството, което се изучава повече отъ манипулиране, отъ работене, а не се изисква нѣкаква особена философия. Азъ поне така го разбирамъ. Службата може да усвои всѣки. Има интелигентни хора, които сж свършили V класъ у насъ, и на които не даватъ възможностъ да ставатъ служащи, когато тѣ могатъ да бждатъ много по-интелигентни и добри, отколкото нѣкои, които сж свършили срдѣно учебно заведение, захвърлили учебницитѣ, не се интересуватъ за учението по-нататѣкъ, или по природа сж мързеливи, меланхолични и неработливи, макаръ да иматъ срдѣно образование, ще бждатъ много по-лоши, отколкото онѣзи, които иматъ V-класно образование и които се грижатъ и стараятъ да напреднатъ въ службата. Този, който има по-малко образование, естествено, повече ще си отваря очитѣ и съ старание ще иска да попълни онова, което му липсва, за да може да се настани барабаръ съ другитѣ. Този цензъ нека се тури на друго мѣсто, нека като чиновници да държатъ изпитъ, да ги не прѣкарватъ отъ класъ въ класъ лекичко, а само по способностъ и добра работа, и ще се постигне по-добъръ цѣльта, отколкото да турите въ началото една бариера, една прѣграда, и утрѣ да се чудите когато г. министърътъ на желѣзницитѣ ще ви казва: „Има свободни мѣста, има много работа, но нѣмаме толкова кандидати; какво да правимъ, толкова имаме въ България, толкова и постѣпватъ.“ Не се постига цѣльта и съ това постановление въ законопроекта, което изисква кандидатитѣ да иматъ V-класно образование, но да

знаятъ френски, нѣмски или английски езикъ. Туѣ сж вече хора, които трѣбва да знаятъ специално единъ чуждъ езикъ, а това е едно условие, на което много рѣдко ще намѣрите човѣкъ, който да отговаря.

Ето защо, г. г. народни прѣдставители, азъ мисля, че е справедливо този цензъ да се намали поне засега, за 4—5 години, па подиръ ще видимъ.

П. Парапановъ: Намаленъ е.

В. п. Николовъ: Не е намаленъ.

П. Парапановъ: Намаленъ е на V-класно образование.

В. п. Николовъ: Изисква се V-класно образование, плусъ владѣнието на френски, или на нѣмски, или на английски езикъ.

Г. Т. Пѣевъ: Тѣ сж класни чиновници.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. докладчикътъ на комисията.

Докладчикъ 3. Брѣчковъ: Г-да! Отъ изказанитѣ мнѣния може да заключимъ едно, че тукъ всички г. г. говоривши се боятъ, че нѣма да има достатъчно кандидати, щомъ туримъ единъ по-високъ цензъ, тази е презумцията отъ тѣхнитѣ изявления. Сега, дѣйствително, въ момента това е едно твърдѣние, но, г-да, не е доказано и не може да се твърди положително, че нѣма да има кандидати. И затуй, защото е едно твърдѣние, защото, казвамъ, нѣмаме достатъчно статистически данни въ случая, и такива, напр., за въ бждѣще, за да можемъ да направимъ едно окончателно разсѣждение и да кажемъ, дѣйствително, ние трѣбва да отстѣпимъ отъ този цензъ.

Сега, относително ценза. Г. п. Николовъ казва, че не е толкова деликатна службата, не е толкова мъчна, за да не може да се изучава и изпълнява отъ единъ кандидатъ, който има V-класно образование. Азъ ще отида малко по-надалечъ и ще кажа друго-яче; има такива интелекти, г-да, които, безъ да иматъ каквото и да е образование, слѣдъ като се интродуциратъ въ работата, може да я извършатъ много по-хубаво, отколкото онѣзи, които иматъ V-класно образование, но отъ това не трѣбва да теглимъ заключение, че не трѣбва да има цензъ, понеже нѣма да имаме една гаранция въ тази работа. А че службата е деликатна, и че се изисква, безъ съмнѣние, едно по-голѣмо образование, азъ мисля, че по този въпросъ двѣ мнѣния не може да има. Комисията има всичко това прѣдъ видъ, и, като взема подъ внимание всички тѣзи съображения, тя даже отстѣпи отъ едно нѣщо, върху което считамъ за нужно да се спра сега и да ви обърна вниманието. Ние, частъ отъ господата въ комисията, настояхме, щото даже кандидатитѣ да притежаватъ пълно гимназиялно образование. То не е сѣщото, когато казваме да притежаватъ гимназиялно образование. Пълно гимназиялно образование, то значи съ матуритетъ, а матуритетъ да издържи единъ ученикъ, който слѣдва въ гимназия, все таки трѣбва да бжде по-добъръ интелектъ, по-способенъ ученикъ. Ние правимъ една значителна отстѣпка, като казваме: „макаръ да си свършилъ безъ да си издържалъ матуритетъ, можешъ да рѣсчиташъ на една прѣхрана въ отечеството си“. По духа на § 5, вие виждате, г-да, че се прокарватъ три категории чиновници. Първо, такива, които сж свършили гимназия и иматъ пълно гимназиялно образование; второ, които сж свършили срдѣно професионално телеграфо-почтенско училище, като прѣдполагаме, че тѣ иматъ онова първоначално гимназиялно образование, което нашитѣ закони изискватъ. И по напредъ го казахъ, за да не бждемъ въ противорѣчие съ съществуващитѣ

закопи, наредени относително училището, за което ни спомена г. Георги Пъевъ, именно на Мумджиева, въ което може да постъпват и такива, които иматъ III-класно прогимназиялно образование; третата категория сж такива младежи, които, като иматъ V-класно образование, сж се грижили прѣзъ туй врѣме да се запознаятъ и съ единъ отъ чуждитѣ езици, било френски, или нѣмски, или английски, за да не бждатъ лишени отъ туй право, да бждатъ назначени на държавна служба.

В. п. Николовъ: Що се разбира подъ „познаване на френски или нѣмски езикъ“? Да знае да чете и да пише ли?

Докладчикъ З. Бръчковъ: Не, г-да, но съгласете се, че именно като отстъпваме отъ гимназияното образование и казваме само V-класно и да познава единъ отъ чуждитѣ езици, правимъ нѣщо много справедливо, защото тъкмо въ тази телеграфо-пощенска и телефонна служба се явява, често пакти, приложение на единъ отъ тѣзи езици, френски, нѣмски, английски и т. н.; особено въ новоосвободенитѣ мѣста, където и да отидете, ще памѣрите още единъ голѣмъ контингентъ отъ хора, които не могатъ да си служатъ съ официалния български езикъ.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Този проектъ прѣди войната ли е правенъ?

Докладчикъ З. Бръчковъ: Този проектъ е за изменение на закона за почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Кога е приготвенъ въ министерството този проектъ, прѣди, или слѣдъ войната?

Докладчикъ З. Бръчковъ: Слѣдъ войната.

Министъръ А. Франгя: Подирѣ войната, сега, когато се оказва, че има нужда. И наистина, има облекчения, които ще видите, но недѣйте забравя, г-да, че прогресътъ иска своето, и най-сетнѣ, България става днесъ една държава, която влиза въ сѣмейството на европейскитѣ държави. За това нужно е кандидатитѣ да знаятъ единъ чуждъ езикъ, който трѣбва особено за новоосвободенитѣ мѣста. Защото, прѣдставете си такова едно нѣщо. Идва въ една наша телеграфо-пощенска станция единъ французинъ, англичанинъ, или нѣмецъ, който е да е, дава една депеша, и нашиятъ чиновникъ не знае нито дума, и не може да разбере, да разбере телеграмата. Затова казваме, стига да има V-класно образование, или II-класно гимназиялно, но да знае единъ чуждъ езикъ, и като го изпитаме, ще му дадемъ служба. Ето едно облекчение, защото първиятъ законъ гласеше, че кандидатътъ трѣбва да има непрѣмѣнно пълно гимназиялно образование. Сега не е тъй. Обаче, ако вие искате да турите сега една бѣлѣжка, че, при липсата на такива кандидати, можемъ да вземемъ и съ IV-класно образование, сѣ равно е. Но азъ казвамъ, че имаме достатъчно чиновници, че България става една държава, дѣто чуждестранниятъ свѣтъ ще обикаля много повече, отколкото прѣди, и ще имаме нужда отъ хора, които да знаятъ единъ чуждъ езикъ. Усѣща се такава нужда. Напр., отива въ Търновския окръгъ, въ тѣкоя малка станция, нѣкой французинъ, който се занимава съ търговия, дава една депеша, и нѣкой не знае да я прѣдаде, нито да я разбере. Затуй, азъ казвамъ, че ние облекчаваме положението на кандидата, като искаме, вмѣсто VII-класно образование, V-класно и да знае единъ чуждъ езикъ — тогава ще му дадемъ такъвъ чинъ, какъвто би ималъ и она чиновникъ, който имаше до сега VII-класно образование. Ето едно улеснение, отъ една страна, да се

нареди добръ работата за службата, да имаме хора, които да знаятъ единъ чуждъ езикъ, и отъ друга страна, да имаме облекчение и за чиновникитѣ.

Докладчикъ З. Бръчковъ: Г-да! Искамъ да си довърша мисълта. По-нататѣтъ, като говорихме, че може да се приематъ на служба и такива, които иматъ срѣдно-професионално телеграфо-пощенско образование, ние бѣхме казали, слѣдъ като сж свършили V класъ, т. е. II класъ на гимназията. Това е доста обрѣменително, защото у насъ има професионални училища, въ които могатъ да влѣзатъ ученици съ III-класно прогимназиялно образование. Ето защо, ние изличихме това, което по-рано мислѣхме да го въведемъ, понеже щѣхме да създадемъ по-голямъ мжнотия, щѣхме непрѣмѣнно да прѣградимъ пътя на младежитѣ да отиватъ и въ професионалнитѣ училища, като ще искаме отъ тѣхъ непрѣмѣнно V или II класъ, т. е. IV и V-класно гимназиялно образование. Та, въ заключение, това бѣха рѣководнитѣ идеи на комисията, като направи това измѣнение. И въ случай, ако господата сж доволни отъ тѣзи обяснения, азъ моля да се приеме членътъ тѣй, както е редактиранъ отъ комисията.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. Павелъ Парапановъ.

П. Парапановъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ намирамъ една несъобразностъ въ цѣлѣта, която се гони по измѣнението на буква д, и по измѣнението на забѣлѣжката. Г. докладчикътъ, доколкото можяхъ да разбера отъ обясненията му, искаше да каже, че като се намалява цензътъ сега на V-класно образование, за да се допускатъ такива до кандидати за чиновници, иска се да знаятъ говоримо и писмено единъ отъ чуждитѣ езици, слѣдователно, по тѣя начинъ, чрѣзъ знания на единъ отъ езицитѣ, да се уравни, да се компенсира онова образование, което се иска отъ кандидата, а именно, вмѣсто пълно гимназиялно образование, както говори първата забѣлѣжка на буква д, да има V-класно образование, и да знае и единъ чуждъ езикъ. Вие искате отъ кандидата, за да може да постъпни на служба, гимназиялно образование; той може да има гимназиялно образование, безъ да знае езици, вие ще го допуснете, съгласно буква д, а долу казвате, че, за да се допусне V-класникътъ, той трѣбва да знае непрѣмѣнно единъ отъ чуждитѣ езици. Та, азъ бихъ молилъ, прѣдъ видъ на това, че това е едно изключение на онова правило, което лежи въ закона, споредъ което се искатъ кандидати само съ срѣдно образование, и че това се прави поради появилата се нужда, да се тури нѣщо поне по-малко за езицитѣ, да не е толкова строго, да не е така вискателно; да се тури напр. „да владѣе „отчасти“ единъ отъ езицитѣ и да има V-класно образование“, но да се тури въ абсолютна смисълъ това, да владѣе нѣмски или френски езикъ, „писмено и говоримо“, право да ви кажа, че на-да-ли ще намѣрите такива кандидати. Това е, което имахъ да кажа.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ З. Бръчковъ: Като се има прѣдъ видъ програмата на нашитѣ гимназии за изучаване на френския езикъ, което изучаване започва отъ IV и V класъ, и до завършване гимназиялното образование до VI и VII класъ той сѣ продължава да се изучава, прѣдполага се, че единъ редовенъ ученикъ въ VII класъ вече ще владѣе, все таки, френския езикъ, за да може да се подложи на този екзамънтъ, за който се говори тукъ. Но има ученици, напр., които слѣдватъ въ католическитѣ колежи тукъ въ страната, свършватъ V класъ и не могатъ да слѣдватъ по-

нататък, напр., бил е единствено ученик, не може да се издържа докрай, слѣдвалъ до V класъ. Но, благодарение на това нѣщо, че тамъ се изучава по-сериозно и по-добре френския езикъ, той е успѣлъ да го усвои по-рано, отколкото онзи, който е слѣдвалъ българската гимназия, въ двѣ години; заради това, ако има такива, които да знаятъ езикъ, защо да не имъ се даде възможностъ, съ V-класно образование, да постѣпватъ на служба. А вие знаете, че тѣзи ученици въ страната, по закона за Министерството на народното просвѣщение, сж приравнени съ напѣтъ държавни гимназии.

Това е, което искамъ да кажа по този въпросъ. Що се отнася до строгостта на изучаване езика, ако прочетете добре забѣлжката, ще видите, че не се изисква онази строгостъ за познаване езика, каквато, напр., бѣ трѣбвало да се изисква и разбира, когато се говори за знание на езика. Тукъ се говори само за знание езика дотолкова, доколкото той може да бѣде необходимъ на този служащъ при изпълнението на неговата служба въ това учрѣждение. Затуй нѣщо, казвамъ, тия кандидати се подлагатъ на предварителенъ приемъ изпитъ, по отношение само на почерка и познаване на чуждия езикъ. Туй нѣщо, обаче, може да се уреди съ единъ отдѣленъ правилникъ, като се каже, въ каква степенъ ще се изисква на такива кандидати да познаватъ чуждия езикъ, но не трѣбва да се разбира, че непременно трѣбва да знае основно езика, било френски, нѣмски, или английски. Така го тълкувамъ.

П. Парапановъ: Ами по-горе е казано, че кандидатътъ трѣбва да познава говоримо и писмено единъ чуждъ езикъ?

Докладчикъ З. Бръчковъ: Не, изпитътъ ще бѣде предварителенъ, но само за почерка и за познаване на езика.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 5 тѣй, както е приетъ отъ комисията, и както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 6. Кандидатитѣ техници за класни чиновници трѣбва да сж свършили съ редовенъ дипломъ курсътъ на нѣкое електротехническо училище въ страната, признато за срѣдно такова отъ държавата.“

Този членъ се измѣни отъ комисията така: (Чете)

„§ 6. Кандидатитѣ техници за класни чиновници трѣбва да сж свършили нѣкое признато отъ държавата за срѣдно електро-техническо училище.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михайлъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Ако не взехъ думата по-рано, то бѣше за да не ви отгча. Но тукъ сега пакъ се прѣдвижда сжщото съкращаване на ценза, както го виждаме и въ първия членъ. Тукъ се казва: „техникътъ по телеграфо-пощенското вѣдомство може да бѣде приетъ за класенъ чиновникъ“, и отъде се правѣше едно смѣшеніе върху разнитѣ служби по това вѣдомство. Тамъ има разредни служители и класни чиновници. По-горния членъ опрѣдѣля кои сж разредни служители и кои класни чиновници. Класни чиновници сж тѣзи, които достигатъ до най-високитѣ стѣпала на държавната иерархия, и такъвъ човѣкъ не можешъ да го вземешъ отъ улицата и да го направишъ да стане началникъ на отдѣление, началникъ на секция,

поддиректоръ. Какъ могатъ тѣзи работи да се прикажатъ така? България много порасна, слѣдователно — дайте да ги вземемъ отъ улицата и да ги туримъ за чиновници. Тукъ не е въпросътъ за разредни служители, за надзорници, за междуселски куриери, за телефонисти и пр., тукъ думата е за държавни класни чиновници, които управляватъ телеграфо-пощенското вѣдомство, които сж едни отъ най-горнитѣ служители въ страната; за кандидати за класни държавни чиновници е този законъ, и тукъ се прѣдвижда така: техникъ по телеграфо-пощенското вѣдомство въ България може да бѣде само този, който е свършилъ само нѣкое срѣдно техническо училище, признато отъ държавата за такова, но не се казва какъвъ прѣдварителенъ общообразователенъ цензъ трѣбва да има. Щомъ като нѣкой отиде въ странство и свърши едно срѣдно техническо училище въ нѣкой желѣзарска школа, въ нѣкои отъ кантонитѣ на Швейцария или въ нѣкой faubourg въ Белгия, нѣкое желѣзарско училище, признато за срѣдно професионално техническо училище, ще дойде въ България и вече става техникъ. А г. министърътъ ще ви каже до какви високи длѣжности могатъ да достигнатъ техникитѣ въ България, да получаватъ по 400—500 л. заплата на мѣсецъ; можемъ ли да допуснемъ такова нѣщо, да се приема на такава служба човѣкъ безъ прѣдварително общо образование, което сформира човѣка, което му дава общи познания върху живота, върху науката и върху всичко? Азъ свѣбѣмъ не съмъ отъ онѣзи, които поддържатъ, че понеже България днесъ се е увеличила, ще трѣбва да почнемъ съ намаление ценза на държавнитѣ служители, каквато погрѣшка направихме слѣдъ съединението. Единъ отъ ораторитѣ каза, че трѣбва да намалимъ ценза за учителитѣ. Какъ се създадохъ въ България 18 категории учители? Сѣ съ такива прѣдложения — нѣма учители, да намалимъ ценза. Намалихмѣ ценза и го докарахмѣ до тамъ, че хора, които едва срѣчатъ, или сж учили по наустницата, бѣха назначени за учители въ напѣтъ училища. И днесъ вие виждате всѣка година по едно прѣдложение въ камарата, да се приравни еди-кой си класъ учители къмъ еди-кой си класъ. Днесъ въ България има 18 категории учители. Какъ се създадохъ? Все така ги създадохъ — съ милости въ парламента. Когато се касае до образованието, когато се касае до заемане държавна служба, нѣма никждъ въ държавитѣ да се правятъ милости. Тамъ се гледа общиятѣ интересъ, а прѣдъ общия интересъ частниятъ трѣбва да благоговѣе. Ние не уреждаме тукъ своитѣ частни смѣтки, ние не уреждаме интереситѣ на Ивана и Драгана, ние нареждаме управлението на тази държава, и ще наредимъ това управление така, както го изискватъ върховнитѣ интереси на нашето отечество. Ето защо, не бива да отиваме въ онзи погрѣшенъ пътъ, въ който бѣхмѣ тръгнали прѣди години. Днесъ имаме, напр., категории адвокати, до скоро имаме категории и сѣдии. „Тогава — каже — нуждата го наложи“. Но ако тогазъ нуждата го е наложила, азъ поддържамъ, че днесъ тази нужда не го налага. Защо? Защото г. министърътъ ще ви каже, че по едно врѣме въ Министерството на желѣзницитѣ, когато бѣха и телеграфитѣ на едно мѣсто, имаше 400 кандидати-ученици, всички свършили гимназия, и като не можеше да имъ се намѣри служба, единъ въ една отъ гаритѣ на Южна-България си тегли куршума, защото нѣмаше съ какво да се нахрани; а когато намалите и този цензъ по-надолу, вие ще отворите вратитѣ на телеграфо-пощенското вѣдомство, което засега е доста стабилно, както и военното вѣдомство, и тогазъ ще имаме сѣ сжщия напѣвъ, който ще накара министра да издаде заповѣдъ: „Не се приематъ вече ученици.“ По приетитѣ ученици безъ заплата ще си теглятъ куршума въ устата. И ето защо, не само тукъ не е констатирана съ никаква

статистика липсата на кандидати за ученици по телеграфо-пощенското вѣдомство, но съмъ убѣденъ, че нѣма да бѣде констатирана и въ новоосвободенитѣ земи на България, дѣто си има гимназии. Въ Македония, напр., има Солунска гимназия, Витолско училище, Велешка, Прилѣпска и Одринска гимназии. Ами че тѣ не сѣ нѣкоя дивашка страна, която България присъединява, та да нѣматъ понятие отъ образование, а тѣ сѣ земи еднакво културни като нашата, особено Македония. Тамъ има сѣщо толкозъ гимназии и така добръ уредени, както сѣ гимназитѣ въ царство България. Така щото, когато Македония си дохожда при своята сестра свободна България, тя си иде съ своя контингентъ интеллигентни хора. Ето защо, много опасенъ е пътятъ, по който искаме да трѣгнемъ. Като намѣриха, че V-класниятъ цензъ е голѣмъ, нѣкои отъ почитаемитѣ оратори казаха, че III-класниятъ стига. Можете ли си прѣдстави какъвъ ще бѣде този началникъ на отдѣление, или началникъ на телеграфо-пощенската станция въ Витоля, който има III-класно образование? Та днесъ какво е III-класното образование? Ами то е нищо, то е едвамъ човѣкъ да се е научилъ да чете и пише. А тукъ думата е за класни чиновници, не е за разредни служители, не е за раздавачи, нито за телефонисти, нито за надзорници; думата е за чиновници, които могатъ да заематъ най-високото стѣпало въ държавната иерархия по това вѣдомство. И понеже за да стане единъ човѣкъ техникъ и да получи въ България служба по това вѣдомство, безусловно се иска и прѣдварително образование, азъ ще настоявамъ и моля г. министра, както и почитаемата комисиия, да се съгласятъ да турятъ това най-малко ограничение, щото кандидатитѣ да иматъ поне II-класно гимназическо образование. Че какво е II-класното гимназическо образование днесъ? Но, г. г. народни прѣдставители, това толкозъ повече трѣбва да го направимъ, защото трѣнскиятъ народенъ прѣдставител г. Пѣевъ, ни каза: „въ законопроекта бѣше така, но ние го измѣнихме, защото въ София има едно професионално училище на г. Х У, който е отворилъ такова училище за дѣца безъ никакво образование.

С. Консуловъ: Не е безъ никакво.

М. Таневъ: III-класно образование.

С. Консуловъ: Да.

М. Таневъ: Но азъ се питамъ веднага, какъ можемъ съ законъ да узаконяваме положения, които не хармониратъ съ общата политика на тази държава. Че азъ утрѣ ще отворя едно училище да приемамъ само съ II-класно образование. Другъ нѣкой ще отвори фелдшерско училище и ще приема лица, свършили четвърто отдѣление, и ще се намѣри едно народно прѣдставителство въ единъ съответенъ законъ да го узакони. Ами че имаме ли ние държавна политика? Това г. Х У ли е, който опрѣдѣля политиката на държавата, или това е парламентътъ? Ние не трѣбва да чакаме улицата да налага образователния цензъ на парламента, а парламентътъ трѣбва да наложи на улицата образователния цензъ, както бѣше случая съ търговското училище. Ние намѣрихме много любители въ България. И г. Иванъ Драгановъ — да не казвамъ имена — отвори търговско училище, и г. Петъръ Стояновъ отвори въ Пловдивъ училище, и a posteriori дойдоха въ камарата да имъ се узакони положението. Ние имаме общъ търговски законъ за търговското образование, въ който трѣбваше да се уреди всичката тая материя, и е уредена. И защо ставаше така? Защото оня човѣкъ отворилъ търговско училище. Нищо по-облазнително отъ това! Търговцитѣ, много почтени, отлични наши граждани, мислятъ, че търговията

може безъ никакво образование, че само професионалното образование, безъ никакво общо образование, е достатъчно, за да повдигне общия уровень, културенъ и икономически, на страната. Тѣмъ обратното е вѣрно. Дайте на вапнитѣ дѣца да иматъ общи познания върху живота, върху науката, върху най-елементарнитѣ начала на тази наука, и тогава ги вкарайте въ професионалнитѣ училища да изучатъ занаятъ за прѣпитание; но, прѣдвсичко, трѣбва да иматъ елементарни познания върху науката. А ние виждаме тѣмъ обратното да става. Пловдивското търговско училище така изникна, и въ послѣдствие се узакони; тукашното търговско училище сѣщо така изникна, и въ послѣдствие се узакони. И азъ виждамъ, прочее, както казахъ и отведѣ, че не сме ние, депутатитѣ, които опрѣдѣляме общия уровень на образованието, необходимо за постѣпване на държавна служба, а това е улицата, която налага на парламента. И понеже ръководната мисль на поченатата комисиия, да измѣни законопроекта на министра — както виждате азъ пледирамъ каузата на г. министра, защото той бѣше прѣдвидѣлъ петокласно образование — както каза г. Пѣевъ, е била, че той знае, какво въ София имало едно училище, кждѣто сѣ приемали ученици безъ петокласно образование „загрижихме се, както, какво да правимъ тия момчета“, и по такъвъ начинъ булверсираме цѣла система само за това, защото г. Х У отворилъ въ София едно професионално училище, въ което приемалъ ученици само съ III-класно образование. Този господинъ трѣбваше да се обърне къмъ Министерството на просвѣтата и да искаше да му дадатъ ръководящи начала за откриване на сръдно учебно заведение, макаръ да бѣде само техническо, и тогава, когато получи една обща директива, да се явѣше да създаде това училище, защото — казахъ по-рано и ще повторя още единъ пътъ — недѣйте оставя улицата да командва на парламента, а това да бѣде тукъ парламентътъ, общата съвѣсть на българския народъ, която да опрѣдѣля пачина за постѣпване на държавна служба и ценза на хората, за да вѣтпятъ на тази служба.

Прочее, като знаатъ, че въ странство има технически училища, за постѣпването въ които не се иска образование, а стига да можешъ да четешъ и да пишешъ, ще се намѣрятъ такива момчета отъ тукъ, които ще отидатъ тамъ, ще намѣрятъ оттукъ оттамъ нѣкоя пара и за 5—6 мѣсеца ще свършатъ нѣкое желѣзнично или техническо училище, ще се върнатъ въ България, ще прѣдставятъ единъ дипломъ много хубавичко украсенъ, и ще поискатъ да постѣпятъ въ техническото отдѣление при Министерството на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ. Ще дойде нѣкой и ще каже: „на законно основание искамъ тази служба“. — „Никакво“. А за да станешъ обикновенъ телеграфистъ иска се гимназическо образование. Ами тази аномалия, кждѣ ще излѣзе? Другъ би билъ въпросътъ, ако се касаеше само за училища професионални, технически, които сѣ вжтрѣ въ нашата територия, и които съ специаленъ законъ сѣ нареждени да хармониратъ съ общия законъ за телеграфо-пощенското вѣдомство. Но ние не можемъ да откажемъ, да не приемемъ момчетата, които идатъ отъ странство, на такава техническа служба. И заради това всички държави сѣ съ гарантирали, като сѣ казали: първо, това училище, въ което искашъ да служишъ, трѣбва да бѣде признато отъ държавата, въ която искашъ да служишъ; второ, прѣди да си отишълъ тамъ да се учишъ да чукашъ или да манипулирашъ съ электричество или механизъмъ, трѣбва да имашъ общо образование, да си свършилъ най-малко една прогимназия въ България, защото ти ще достигнешъ най-високото стѣпало въ държавната чиновническа иерархия.

Г. г. прѣдставители! Като е тъй, азъ моля г. министра, прѣди всичко, и послѣ г. докладчика на комисията — ако г. министърътъ се съгласи, г. докладчикътъ нѣма защо да прави въпросъ отъ това — да си остане това елементарно начало, което бѣше и по-рано — че непременно ние трѣбва да искаме отъ нашия държавенъ служител да има единъ извѣстенъ квантумъ отъ общо образование — а това е второкласно гимназиялно, или петокласно прогимназиялно образование. „Пъкъ ако искате, идете слѣдвайте въ електротехническото училище, ако искате, идете слѣдвайте въ желѣзарското училище; въ каквото щете училище идете, но слѣдъ като сте получили едно елементарно срдно образование, равно на два класа гимназиялни, или петъ класа прогимназиялни“. И по този начинъ ние ще дадемъ и вънка да се знае, че не сж фактитъ, които парламентътъ анрежестрира, а че туй е парламентътъ, който дава на улицата да знае, по кой начинъ въ България могатъ да се създаватъ професионални училища. Нищо по-хубаво отъ това, да се покрие България съ професионални училища, но нищо и по-опасно — да имаме само добри майстори безъ общо образование. Майсторътъ е добръ и полезенъ, но ще бжде още по-полезенъ на себе си, когато има извѣстно общо образование. Искатъ ли да дойдешъ на държавната трапеза, това е условие *sine qua non*, безъ което не може държавата да ти отвори своитъ порти, и заради това тая държава не трѣбва да се лишава отъ ръководящата нишка, тя да управлява обществената инициатива, а не е вънкашната инициатива, която трѣбва да командва на парламента и той да се обърне само на единъ регистраторъ, който да регистрира и узаконява това професионално училище, което нѣкой си Х. У., при най-добритъ намѣрения, съ най-добри пожелания се е постаралъ да отвори. Така сжщо и въ този случай, като се погрижимъ пакъ да запазимъ второкласното гимназиялно, или петокласно прогимназиялно образование, ще ограничимъ възможността, слѣдъ година, 2—3—5, да дойдемъ до онова положение, въ което днесъ се намираме съ нашитъ почетни учители отъ 18 категории, съ нашитъ адвокати отъ двѣ категории, съ нашитъ сждии и съ днешното състояние на телеграфо-почтенското вѣдомство. На врѣмето си нѣмахме гимназии и училища и приемахме хора съ по-долно образование. Днесъ вече имаме достатъчно гимназии и висши училища и постепенно-постепенно трѣбва сегашнитъ служаци да се замѣстятъ съ хора на науката. И днесъ, когато ние имаме толкова гимназии въ досегашното свободно царство, и толкова други вече въ новоосвободенитъ земи, да отидемъ да намалимъ този цензъ — това е единъ анахронизъмъ, който не ще ни прѣпорѣча добръ. Защото, когато една държава почне да намалява образователния цензъ за заемане на държавнитъ служби, това е единъ много лошъ знакъ, това е знакъ на регресъ, а не е знакъ на прогресъ. Знакъ на прогресъ е, когато тая държава увеличава ценза на образованието и отъ година на година иска нейнитъ държавни служители все повече да сж хора на науката, съ по-голъмо образование, съ по-добро възпитание. Тръгне ли по обратния пътъ, ще получи и обратенъ резултатъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитъ.

Министъръ А. Франгя: Г. г. народни прѣдставители! Както виждате, въ моя законопроектъ е казано: „слѣдъ като сж получили петокласно гимназиялно образование“. Този въпросъ се разисква и въ комисията, дѣто се установи едно, че държавата е признала едно електро-техническо училище на г. Мумджиева, въ което ученицитъ, които се приематъ, трѣбва да сж свършили, най-напрѣдъ прогимназия. И въ тѣзи

2—3 години, които слѣдватъ въ това електро-техническо училище, слѣдватъ и прѣдметитъ отъ нашитъ I и II гимназиялни класове, та добиватъ петокласно образование. И затуй се съгласихъ, като казахъ: имаме едно електро-техническо училище; нашитъ момци, които излизатъ отъ прогимназитъ, ще отидатъ тамъ, ще слѣдватъ гимназиялната наука, т. е. онова, което се прѣподава въ гимназитъ прѣзъ първитъ двѣ години и, слѣдователно, ще стане това, което г. Такевъ иска. По този начинъ азъ приехъ, наистина, да се извадятъ думитъ: „слѣдъ като сж получили V-класно (II-класно гимназиялно) образование“, защото ще бжде излишенъ трудъ за тѣзи хора да прѣдставятъ документи, че иматъ петокласно образование, още повече, че се установи, какво казахъ, прѣдъ комисията, че тѣ слѣдватъ тия прѣдмети, които се прѣподаватъ въ двата гимназиялни класа, както и професията си. Отъ една страна се чува, че не сме намалявали ценза, а когато искаме да облекчимъ младитъ хора да влѣзатъ въ служба, казватъ: не, трѣбва да иматъ по-голъмъ цензъ. Да се разберемъ. Ние искаме едно облекчение: понеже държавата признава училището, да признае и правата на тѣзи, които слѣдватъ тамъ и прѣдметитъ отъ гимназията.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата трѣбскитъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Т. Пѣевъ.

Г. Т. Пѣевъ: Г-да! Азъ очаквахъ отъ г. Такева по-добро познаване на въпроса за професионалното образование, третиранъ толкова обширно, било въ нашия печатъ, въ нашата журналистика, било въ нашата икономическа литература.

Но г. Такевъ си позволи да таксира мнѣнието и рѣшението на комисията по единъ начинъ, който заслужава отговоръ. Не улицата, г. Такевъ, налага гледището ни по професионалното образование, но тъкмо обратното: разумътъ у насъ диктува да бждемъ внимателни къмъ нуждитъ на това професионално образование и да се съобразяваме съ ония норми, съ онова гледище на държавата, което е установено вече въ приетитъ закони, ако не се лѣжа, даже и отъ вашето Народно събрание.

Ние имаме единъ законъ за професионалното образование, по силата и разпорѣданията на който законъ, всѣко частно професионално училище трѣбва да отговаря на извѣстни условия: първо, тамъ се иска, като цензъ за постъпване въ такова едно училище, непременно III-класно образование, и слѣдъ това програма, одобрена отъ респективното министерство — или отъ Министерството на народното просвѣщение, или отъ Министерството на търговията и земледѣлието. Тѣй че системата, която се поддържа отъ страна на държавата, по отношение на професионалното образование, е система, която е била контролирана и отъ парламента — това, което г. Такевъ иска — и отъ всички опѣзи надлежни компетентни мѣста, а именно търговско-индустриалнитъ камари, които сж компетентни да се произнасятъ по тази материя. И това, което засѣга г. Такевъ, касателно създаването на търговски училища въ България, издава неговото непознаване на тази материя. Тѣзи търговски училища се създадоха по силата на единъ специаленъ законъ и, колкото се създадоха, бѣха подъ режима и протекцията на търговско-индустриалнитъ камари. Азъ не познавамъ г. Мумджиева, но знамъ, че въ неговото училище се екскутира една програма, която е одобрена отъ Министерството на търговията и земледѣлието. Въ това училище прѣподаватъ по механика, както и по математика, професори отъ нашия университетъ, изобщо, училището отговаря на всичкитъ изисквания на закона. И сега, ако ние бихме отишли да приемемъ мнѣнието на

г. Такева, то би значило да отидемъ именно противъ разпорежданията на закона за професионалното образование, който вече съществува, и противъ онѣзи учебни заведения, които сж създадени вслѣдствие на този законъ. Ето защо, азъ мисля, че наша твърдѣ наложителна грижа е, да даваме, по разнитѣ начини, отъ които може да се възползуваме, протекция на частната инициатива, да даде най-широко разпространение на професионалното образование, както това е въ Германия. Въ Саксония има 970 професионални училища по разнитѣ занаяти, по разнитѣ индустриални области и всички тѣзи учебни професионални заведения сж подъ контрола на държавата, сжщо тѣй, както ше бждатъ подъ контрола на държавата и у насъ. Азъ мисля, че тѣ заслужаватъ пѣвнимателно третиране, отколкото изрази, като тѣзи, които г. Такевъ си позволи да каже, че ние се водимъ по нуждитѣ и по изискванията на улицата, а не по това, по което ние трѣбва да творимъ и създаваме, като парламентъ. И това, което е направило и тѣхното демократическо правителство въ областта на професионалното образование, и това което сж направили всички останали — говоря тукъ за всички режими — сѣ е единъ голѣмъ приносъ въ областта на професионалното образование, и ние сме вѣрни на законодателството и на себе си, когато съ такива прѣдложения, каквито прѣдлага сега комисията, искаме да дадемъ поощрение на професионалното образование. И, ако щете, г-да, туй прѣдложение въ комисията се направи отъ г. Пешева, и азъ съжалявамъ, че въ тази минута г. Пешевъ липсва, за да защити своето прѣдложение. Но на всѣки случай пѣлата комисия се солидаризира съ туй, да се отхвърли тази редушка отъ първоначалния проектъ и направи прѣдложение, което г. докладчикътъ ви доложи. Ето защо азъ моля да се приеме прѣдложението тѣй, както се прочете отъ г. докладчика.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Обявявамъ дебатитѣ по § 6 за прѣкратени. Ще се гласува.

Х. Поповъ: Нѣма кворумъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Моля г. г. квесторитѣ да проверятъ.

Обаждатъ се: Квесторитѣ ги нѣма.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Засѣданието продължава.

Моля г. докладчика да прочете още единъжъ § 6 тѣй, както е приетъ отъ комисията.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Прочита § 6 изново)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 6 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика и както е приетъ отъ комисията, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 7. Кандидатитѣ за телеграфни и телефонни механици трѣбва да отговарятъ на слѣднитѣ условия:

- „а) да сж български подданици;
- „б) да бждатъ на възраст не по-млади отъ 18 и не по-стари отъ 25 години;
- „в) да сж здрави и да нѣматъ физически недостатѣци;

„г) да сж записани въ призивнитѣ списъци или изслужили военната си повинностъ, и

„д) да сж свършили пѣлния курсъ на държавно желѣзарско училище, или подходящо нему сръдно електро-техническо училище.“

Комисията зачеркна точки а, б, в и г и остави само точка д.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 7 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика и както е приетъ отъ комисията, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 8. Кѣмъ чл. 310 се прибавя слѣдната нова забѣлѣжка: При липса на кандидати съ V-класно образование, за пощальони отъ III разредъ се назначаватъ и разредни служаци, които притежаватъ пѣлно III-класно прогимназиялно образование, сж прослужили като служаци три години и издържатъ установения изпитъ за пощальонска длѣжностъ.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Павелъ Парапановъ. Ще моля да се изкажете по-кѣсичко.

П. Парапановъ: Съ тази нова забѣлѣжка кѣмъ чл. 310 отъ закона се нарежда, што за пощальони да могатъ да бждатъ назначавани и рзредни служаци, които иматъ III-класно образование и 3-годишна служба. Азъ, като се ръководя отъ съображението, че този законъ е единъ видъ изключителенъ, защото се прави сега вслѣдствие появилата се нужда да има такива служаци, намирамъ, че този, така да кажа, цензъ е доста строгъ, е доста голѣмъ. Ако тѣзи три години независимо отъ III-класното образование, се прѣдвиждатъ като врѣме за стажъ, защото слѣдъ това се държи изпитъ, това е много. Това врѣме би трѣбовало да се намали, защото, споредъ мене, ние не ше можемъ да намѣримъ достатѣчно младежи, които да могатъ да заематъ както тази служба, така и другитѣ. Азъ не ше да се съглася съ увѣренята на г. Такева, който поддържа тукъ, че имаме достатѣчно младежи и, слѣдователно, трѣбва да туримъ по-високъ цензъ. Ние видѣхме, че законътъ за народната просвѣта, който се прокара въ демократическо врѣме, стана причина да се взематъ на служба разнитѣ вече стари даскали, които бѣха напуснали тази професия. Слѣдъ това съ едно измѣнение на закона за сждоустройството, внесено м. г., ние приехме за секретари на мировитѣ сждии да се взематъ лица съ V-класно образование и съ 2-годишна сждбно-канцеларска практика; но и при тоя цензъ ние видѣхме, че дълго врѣме министерството даваше обявления, да търси секретари и под-секретари и не можеше да намѣри тѣзи кандидати при все, че тази работа се ограничаваше само въ стара България. Сега, когато имаме нови земи, когато имаме една разширена територия, когато ше имаме въведени и тамъ много институти, азъ намирамъ, че не ше имаме достатѣчно число такива младежи за тѣзи служби. Ето защо, като се ръководя отъ тѣзи съображения — защото ние по този начинъ гарантираме доброто изпълнение на самата служба — казвамъ: да остане това положение, което е въ забѣлѣжката, но да се намалятъ тритѣ години на една година. Който има III-класно образование, стои една година разреденъ служащъ и издържи изпита, да му се даде пощальонска служба.

Моля, прочее, г. министра и докладчика да се намали това врѣме на службата, което врѣме азъ ше нарека врѣме на стажъ, отъ три години на една година.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 8 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика и както е приетъ отъ комисията, моля да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 9. Чл. 314 и забѣлѣжката къмъ него се измѣняватъ и допълнятъ така: Кандидатитѣ за класни чиновници се назначаватъ първоначално за ученици-практиканти съ 720 л. годишно възнаграждение. Слѣдъ като прослужатъ една година, тѣ се назначаватъ при ваканция за ученици-степендианти съ 1.200 л. годишно възнаграждение и се повишаватъ въ чиновници отъ X класъ, при ваканция, слѣдъ като издържатъ установения за този класъ изпитъ.“

„Кандидатитѣ за класни чиновници, които сж свършили съ редовенъ дипломъ курса на нѣкое висше телеграфо-пощенско училище, или сж свършили курса на нѣкое специално, признато отъ държавата, срѣдно електро-техническо училище въ странство, слѣдъ като сж добили V-класно (II-класно гимназиално) образование, се назначаватъ направо за ученици-степендианти съ 1.200 л. годишно възнаграждение. Слѣдъ като прослужатъ като такива най-малко една година и издържатъ установения за X класъ изпитъ, се повишаватъ, при ваканция, въ чиновници отъ X класъ.“

„Чиновниците, които слѣдъ напушането на длъжността си по пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ сж завършили съ редовенъ дипломъ курса на едно отъ горнитѣ училища, или сж се специализирали на тѣхни собствени разности, се назначаватъ, при ваканция, отново на служба въ единъ по-горенъ класъ.“

„Съ сжщитѣ права се ползватъ и ония чиновници, които сж били изпратени отъ Главната дирекция и при сжщитѣ условия сж свършили едно отъ горнитѣ училища, или сж били изпратени по конкурсъ за специализиране по службата, като си запазватъ старшинството прѣзъ врѣмето, когато сж слѣдвали въ училището, или сж се специализирали.“

Комисията остави първата алинея отъ § 9 неизмѣнена, а слѣдующитѣ измѣни така: (Чете)

„Кандидатитѣ за класни чиновници, които сж свършили срѣдно телеграфо-пощенско училище или нѣкое признато отъ държавата срѣдно електро-техническо училище, се назначаватъ направо за кандидати-чиновници съ 1.200 л. годишно възнаграждение. Слѣдъ като прослужатъ като такива най-малко една година и издържатъ установения за X класъ изпитъ, се повишаватъ при ваканция, въ чиновници отъ X класъ.“

„Чиновници, които сж се специализирали на държавни или свои срѣдства въ висше телеграфо-пощенско училище, слѣдъ като сж добили най-малко IX класъ въ службата си, получаватъ единъ по-горенъ класъ отъ този, въ който се числятъ, като си запазватъ старшинството прѣзъ врѣмето, когато сж слѣдвали въ училището.“

Забѣлѣжка 1. Изпращането за специализиране на държавна сметка става само по конкурсъ.

Забѣлѣжка 2. Всички чиновници, които било на държавни, било на свои срѣдства, сж се специализирали въ висшето телеграфо-пощенско училище въ Парижъ до влизането въ сила на настоящия законъ се ползватъ отъ правата въ прѣдшествуващата алинея.

„Чиновниците, които визира тази горна алинея, се подреждатъ въ отдѣлно старшинство.“

„Тѣзи чиновници се назначаватъ при ваканция, и на по-горни длъжности отъ съответствующитѣ имъ класове съ заплатата на заеманата длъжностъ.“

„Отѣзи чиновници, които сж били пратени да се специализиратъ на държавни или свои срѣдства при нѣкоя телеграфо-пощенска администрация въ чужбина, въ продължение най-малко на една година, по-

лучаватъ единъ по-горенъ класъ отъ този, въ който се числятъ.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Янко Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Азъ очаквахъ отъ г. докладчика да ни обясни, защо сж направени тия измѣнения въ комисията, какви сж основанията имъ, какво тѣ гонятъ. Защото при първоначалния проектъ азъ искахъ да запитамъ и да замоля Народното събрание да обърне внимание на това, щото за тѣзи, които отиватъ да се специализиратъ на свои собствени разности, да бѣде опрѣдѣлено тѣхното специализиране. Отишълъ да се специализира — но колко е стоялъ тамъ, какво е училъ, какъвъ дипломъ има за това, всичко това трѣбва да бѣде казано, за да не минаватъ прѣзъ тая вратина разни протезети. Това е мосто намѣрение. Трѣбва да ни обясните ония измѣнения, ония нововъведения, които направихте сега, за да можемъ да ги разберемъ.

Докладчикъ З. Бръчковъ: Г-да! Измѣненията сж толкова ясни, щото сами даватъ туй, което иска г. Сакжзовъ. Но понеже той изказва това желание, азъ ще дамъ нужнитѣ обяснения.

Когато се говорѣше за специализирането на тия, които отиватъ на държавни или свои срѣдства да се специализиратъ, ние гледахме да не се промѣкне тукъ именно протекцията, защото единъ чиновникъ, който е служилъ една или двѣ години и има благоволенieto на съответния министъръ или директоръ, може да отиде да се специализира и да се ползува отъ благата на закона.

Добрѣ, но ние за ограничение прибавяме слѣдующето, че той може да отиде да се специализира на държавни или свои разности, само слѣдъ като е достигналъ до IX класъ. По тоя начинъ ние туряме една прѣграда и отнемаме възможността на когото и да било да протезира. Независимо отъ това, казваме въ бѣлѣжка, че изпращането за специализиране става само по конкурсъ. Онези, които има свои срѣдства, ще отиде да се специализира — не можемъ да му забранимъ — обаче ще му признаемъ всички права и привилегии по закона, ако дѣйствиелно той е напусналъ службата отъ IX класъ.

А. Кипровъ: Ясно е.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 9 на законопроекта тѣй, както е установенъ отъ комисията и както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 10. Кандидатитѣ за телеграфни и телефонни механици се назначаватъ първоначално за практикант-механици отъ VI разредъ въ работилницата при Главната дирекция. Слѣдъ една годишна практика тѣ се повишаватъ въ II разредъ, и слѣдъ като издържатъ установения за телеграфни механици изпитъ, се повишаватъ, при ваканция, въ чиновници отъ X класъ, съ право на повишение до V класъ включително.“

„До сжщия класъ се повишаватъ и кандидатитѣ за класни чиновници, подпадащи подъ забѣлѣжката къмъ § 5.“

Прие се отъ комисията безъ никакво измѣнение.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 10 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчновъ: (Чете)

§ 11. Всички разредни служаци, които притежаватъ завършено III-класно прогимназиялно образование и сж прослужили като такива пълни три години, се допускатъ на изпитъ за класни чиновници, съ право на повишение до VIII класъ включително.

„Забѣлѣжка. На сжщитѣ условия подлежатъ и ония чиновници и телеграфни механици, които не притежаватъ пълно гимназиялно образование, а сж били приети за ученици и механици слѣдъ влизането въ сила на закона за пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.“

Въ тоя параграфъ, слѣдъ думитѣ: „пълни три години“, комисията прибави думитѣ: „до влизането на настоящия законъ въ сила“.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михайлъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Този членъ, който ни прѣдлага г. министърътъ, е единъ изключителенъ членъ, който иска да замѣсти една празнота въ нашето телеграфо-почтенско вѣдомство, именно липсата на съответно училище. Азъ говорихъ, по поводъ на законопроекта за желѣзницитѣ, за персонала на това вѣдомство, че дѣйствително е вече време да се открие въ България едно такова специално училище по желѣзнопътното дѣло, вънъ отъ това, което имаме при желѣзнопътната дружина. Защото ние имаме вече около три хиляди километра желѣзници, а слѣдъ 4—5 години вѣроятно ще станатъ 4000 км. и ние имаме нужда отъ подготвенъ персоналъ, за да се избѣгнатъ възможнитѣ катастрофи, а така сжщо и да се подобри уметвениятъ уровень на нашия желѣзнопътенъ персоналъ.

Сжщо така ни липсва и едно училище по телеграфо-почтенското вѣдомство, и г. министърътъ сега намира изходъ другадъ, като казва: могатъ да станатъ класни чиновници и разреднитѣ служители, т. е. раздавачитѣ, телефониститѣ, междуселскитѣ куриери могатъ да станатъ и чиновници по телеграфитѣ и пошитѣ съ ограничение до VIII класъ, ако иматъ III-класно образование и издържатъ установения за това изпитъ. Щомъ като единъ междуселски куриеръ има III-класно образование, има три години куриерска служба и издържи съответния экзаменъ, може да стане чиновникъ отъ X класъ, чиновникъ IX класъ и чиновникъ VIII класъ, макаръ, казвамъ, да е съ III-класно образование и да има 3-годишна служба. Това е булверсиране на цѣлата система, за която до одеѣ приказвахме тукъ. Азъ не съмъ съгласенъ единъ междуселски куриеръ, като има 3-годишна междуселска длѣжностъ и III-класно образование, да може да достигне до чиновникъ VIII класъ, защото разликата между единъ междуселски куриеръ, който носи торбата съ писма отъ едно село до друго, и единъ началникъ на нѣкоя телеграфо-почтенска станция, е грамадна. Азъ допускамъ, че г. министърътъ иска именно съ този законъ да попълни тази празнота — липсата на училища. Но щѣше да бѣде по-рационално, ако г. министърътъ напсуне този членъ и когато страната се успокои — ако ще даже още сега въ този законопроектъ да му прѣдвидимъ съ извѣстни дребни подробности, че въ България ще се устрои едно специално техническо телеграфо-почтенско училище — да ни занимае наново съ този въпросъ. Ако може това нѣщо да се направи сега, добръ, ако ли не, то въ всѣки случай, това да се направи въ една отъ ближайшитѣ извънредни сесии — за която е казалъ прѣди нѣколко дена и г. министърътъ на финанситѣ, че ще имаме — за да попълнимъ тая празнота. Но не бива да втикваме и за напредъ между чиновничеството по телеграфо-почтенското вѣдомство — дѣто и уметвениятъ цензъ е другъ, дѣто и общиятъ нравственъ уровень на

държавния служителъ е съвършено другъ — хора отъ разреднитѣ служби, макаръ и съ 3-годишна практика, особено сега, г. министре, ще кажа, когато ние имаме нужда да докажемъ и на налитѣ едноплеменици отъ новоосвободенитѣ земи, че дѣйствително България е една културна страна, че тѣ влизатъ дѣйствително въ една културна страна и, слѣдователно, чиновницитѣ, които ще назначаваме тамъ, трѣбва да бждатъ въ всѣко отношение образецъ и на знание, и на опитностъ, и на почтеностъ, а не такива, за каквито ни говорѣше завчера питането на трѣнския народенъ прѣдставителъ г. Пѣевъ — а сега запитване — което питане напълно щѣхъ да подкрѣпя съ данни на рѣчи, че наистина ние отъ старото царство, като че ли си турихме за задача да дадемъ на нова България да знае, че всичко дошло, всичко покварено е на държавната трапеза. Но затова ще говоримъ тогазъ, когато му дойде врѣмето и не съ голи фрази, а съ данни, съ факти, съ цифри, съ дати и съ официални бумажки. Засега искаме само едно да кажа, че не бива, когато именно нашата България се удвоява, когато се стараемъ — това е желанието на всички ни и не се съмнявамъ, че то ще се реализира — да видимъ обединенъ цѣлия български народъ, и когато новоосвободенитѣ земи трѣбва да видятъ, че дѣйствително заживѣватъ, редомъ съ своитѣ братя, единъ високо-културенъ животъ, да допуснемъ на тѣзи служби хора съ по-низъкъ уровень, отъ този, който е необходимъ за тѣзи служби, които тѣ сега заематъ. Ето защо, не е добръ този членъ да остане и добръ ще направи г. министърътъ на желѣзницитѣ да се съгласи да се супремира: нѣма нужда отъ него. Ние прѣдвидѣхме толкова други облекчающи условия за поставяне на служба класнитѣ чиновници, щото нѣма нужда да правимъ вече отъ разредни служаци класни чиновници. Разреднитѣ служаци докѣдѣто могатъ да достигнатъ, ще достигнатъ; ако иматъ по-големо образование, пътътъ имъ е отворенъ да станатъ и класни чиновници, но да иматъ този образователенъ цензъ.

Независимо отъ това, г. г. прѣдставители, този членъ явно противорѣчи на § 8 отъ законопроекта, който гласи: „При липса на кандидати съ V-класно образование, за пощальони отъ III разредъ се назначаватъ и разредни служаци, които притежаватъ пълно III-класно прогимназиялно образование, сж прослужили като служаци три години и издържатъ установения изпитъ за пощальонска длѣжностъ“. И така при липса на пощальони, за които е необходимо да иматъ V-класно образование, законопроектътъ допуска да се назначаватъ за такива и разредни служаци съ III-класно образование, но да сж прослужили три години и да издържатъ съответния за пощальонската длѣжностъ изпитъ. Забѣлѣжете, че пощальонитѣ сж въ разреднитѣ служители. Но § 11 казва, че ти, който имашъ III-класно образование, 3-годишна служба, и издържишъ экзаменъ, ще можешъ да станешъ не само пощальонъ, но и чиновникъ отъ X, IX и VIII класъ включително. Че кой е този лудъ, който, имайки възможностъ да стане класенъ чиновникъ, ще стане пощальонъ, разреденъ служителъ? Ами азъ, като имамъ 3-годишна между-селска куриерска служба, имамъ и III-класно образование и съмъ издържалъ экзаменъ, азъ нѣма да стана пощальонъ, а ще поискамъ да влѣза въ класнитѣ чиновници, защото тѣ сж на съвършено други начала, и по отношение на увольнение, и по отношение на зачислението, и по отношение на службата имъ и т. н. Г. министърътъ намалява ценза и нарежда, че който има III-класно образование и издържи установения изпитъ, ще стане пощальонъ. Но § 11 отива и казва: ти не само пощальонъ, но и класенъ чиновникъ можешъ да станешъ. Щомъ, слѣдователно, азъ мога да стана и

класен чиновник, нѣма защо да ставамъ пощальонѣ, като имамъ 3-годишна служба и издържа екзаменъ. Та даже цѣлѣта, която г. министърътъ на желѣзницитѣ гони, да има възможност да получи пощальони, при липса на кандидати за такива длѣжности, не се постига. Щомъ отворимъ вратитѣ на пощальонитѣ, които иматъ 3-годишна служба и издържатъ установения изпитъ да ставатъ класни чиновници, всички ще да гледатъ да станатъ класни чиновници. Така щото, цѣлѣта, която законопроектътъ прѣслѣдва, не се постига, независимо отъ това, което ви казахъ, че е много опасно хора, вземени отъ междуселското куриерско вѣдомство, да ги правимъ началници на телеграфо-почтенски станции, ако ще би отъ послѣдния класъ.

Г. министърътъ на желѣзницитѣ намира, че цензътъ за пощальонитѣ — V-класно образование и 3-годишна практика — е много голѣмъ и го прави такъвъ, какъвто е за другитѣ разредни служаци — III-класно образование, 3-годишна практика и полагане на екзаменъ. Нѣмамъ нищо противъ, и затуй не взехъ думата по § 8. Понеже виждамъ, че нѣма достатъчно пощальони, може да се допусне, щото да се назначаватъ за такива хора съ по-добро образование, не е голѣма работа, нека ставатъ надзорници. Но колкото се касае да отворимъ вратитѣ на разреднитѣ служители и за класни чиновници, тамъ не съмъ съгласенъ, и затова § 11 трѣбва да бѣде сурремиранъ, трѣбва да бѣде отхвърленъ, не за друго, а първо и първо, за да се постигне цѣлѣта, която г. министърътъ на желѣзницитѣ прѣслѣдва, именно да може да има надзорници-почальони, каквито визира § 8, а отъ друга страна, да затвори вратитѣ за разреднитѣ служители безъ образование, да ставатъ класни чиновници.

Тогава законопроектътъ ще остане съ онѣзи норми, които ние тукъ безъ извѣстни дебати установихме и нѣма, слѣдъ като сме назначили толкова много стѣлби, толкова много стѣпала, веднага да отворимъ вратата и да кажемъ на пощальонитѣ: щомъ като стоите три години, можете да достигнете и въ най-голѣмата длѣжност до VIII класъ. Разбира се, въ законопроектъ нѣма ограничения. Това не бива да става, опасно е да става, и ще бѣде добръ да се отгъби.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата софийскитъ народенъ прѣдставителъ г. Янко Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Азъ искахъ да чуя обясненията на г. докладчика по този членъ и забѣлѣжката.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ З. Бръчновъ: Съображенията, за да се измѣни този параграфъ, бѣха именно тѣзи: желаемъ да дадемъ възможност да влѣзатъ повече хора и да се даде възможност да не се спъва службата. И понеже въ тоя параграфъ се третира материята, какъ могатъ едни разредни служаци да прѣминаватъ въ класни чиновници, то на тия основания, ние оставихме този цензъ, като прибавихме само, че туй ще бѣде при пълни три години до влизането въ сила на настоящия законъ. Това бѣше единственото съображение на комисията.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 11, тѣй, както е установенъ отъ комисията и както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Съ това се свършва второто четене законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

Тѣй като има прѣдложение отъ г. г. министритѣ, понеже има Министерски съвѣтъ, да се вдигне засѣданieto, азъ ще положа на гласуване това прѣдложение. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се вдигне засѣданieto и да има утрѣ въ 2 ч. редовно засѣдание, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Анастасъ Мустаковъ по дневния редъ.

А. Мустаковъ: Ще моля, ако е възможно, прѣдседателството да турне въ утрѣшния дневенъ редъ моята интерпелация до г. министра на войната, депозирана на бюрото и прочетена вече на Събранието на 25 т. м. Не бихъ настоявалъ толкова, ако утрѣшното засѣдание не бѣше послѣдно.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата по дневния редъ г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Съгласно декларацията на г. първия министъръ и министра на външнитѣ работи и на изповѣданията отъ нѣколко дена по-рано, утрѣ той ще отговори на моята интерпелация и на онѣзи на г. г. Страшимировъ и Сакжзовъ. Азъ моля, прочее, съгласно тази декларация на г. министра на външнитѣ работи, да се турне на първа точка въ дневния редъ — ако камарата приеме, разбира се — отговора на интерпелацията ми, сжщо и на интерпелациитѣ на г. г. Страшимировъ и Сакжзовъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата сжщо по дневния редъ г. Димитъръ Страшимировъ.

Д. Страшимировъ: Ще допълня, това, което г. Такевъ каза. Въ чл. 54 отъ правилника е казано, че въ двѣ недѣли единъ день се фиксира за интерпелации. Онзи день ни се обѣща такъвъ единъ день, защото четвъртъкътъ, който день по традиция е фиксиранъ прѣвъ двѣ недѣли за отговоръ на интерпелациитѣ, се отложи. Стѣдователно, ще моля, ако е възможно, прѣдседателството да фиксира утрѣшното засѣдание специално само за интерпелациитѣ, и слѣдъ интерпелациитѣ да се постави продължението на другия дневенъ редъ, ако има такъвъ, защото, иначе, ние ще бѣдемъ лишени отъ свободата да се изкажемъ. Както знаете, споредъ правилника, ние въобще имаме право да разниваме интерпелациитѣ, а пъкъ има доста дълги интерпелации, за които ще трѣбва дълго врѣме и разисквания; позволява се да взема думата по единъ човѣкъ отъ всѣка парламентарна група и нѣкога само за една интерпелация сме употребявали четири часа. По-хубаво е утрѣшното засѣдание специално да бѣде посветено за интерпелациитѣ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата софийскитъ народенъ прѣдставителъ г. Янко Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Азъ ще добавя къмъ казаното отъ г. г. Такевъ и Страшимировъ слѣдното. Интерпелацията по политиката на правителството е отъ такава важностъ сама по себе си, за страната въобще, пъкъ и за правителството въ частностъ, щото не бива вие да турате тази интерпелация въ срѣдата на останалия дневенъ редъ и въ срѣдата на другитѣ интерпелации. За честта на Народното събрание, за важността на момента, за интереса, който и граждани подъ орѣжие, и граждани не подъ орѣжие иматъ къмъ тия въпроси, вие трѣбва да я отгълите, да ѝ посветите едно тържествено засѣдание. Нека българскиятъ народъ въ лицето на своитѣ прѣдставители и на своето правителство се изкаже по тая политика на правителството, която толкова измъчва днесъ нашата душа.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата трѣнскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Т. Пѣевъ.

Г. Т. Пѣевъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие ще си припомните, че миналия четвъртъкъ г. първиятъ министъръ излѣзе и заяви, че възъ основа на чл. 92 отъ конституцията, той е възпрѣпятетвуванъ да отговори на интерпелациитѣ, отпратени му отъ г. г. Такевъ, Страшимировъ и други. При това изъяснение на г. първия министъръ, при увѣрението, което той ни даде, че въ края на сесията ще направи една декларация отъ името на кабинета, за да успокои духоветѣ на България, ще даде едно изложение върху събитията, които еднакво вълнуватъ всички насъ, и лѣвица, и центъръ и дѣсница, при тая декларация, казвамъ, азъ мисля, че ние не бихме могли сега да установимъ единъ дневенъ редъ, токозъ повече пъкъ единъ дневенъ рѣдъ за интерпелации, на които г. първиятъ министъръ каза, че не може да отговори. За насъ важи, че г. първиятъ министъръ е заявилъ, че ще направи една декларация. Сега, кога трѣбва да бѣде прочетена неговата декларация, дали въ началото на засѣданieto или въ края, това може да важи за галериятъ, обаче, за историята на България, за дневницитѣ на Народното събрание и за общественото мнѣние, тя е декларация на правителството, тя е декларация на първия министъръ, и тя важи за насъ мимо момента, въ който ще бѣде прочетена. Ето защо азъ прѣдлагамъ, Народното събрание да се не занимава съ този въпросъ, да чакаме утрѣ изъяснението на нашия пръвъ министъръ, и тогава, накрай, парламентътъ ще рѣши, дали одобрява тая декларация или не. На всѣки случай при отсъствието на г. министра, а особено, при отсъствието на г. министра на външнитѣ работи, да установяваме единъ дневенъ редъ, неприетъ отъ него, азъ мисля, че това не е наше право. Ние имаме вече гледището на правителството по този въпросъ. То въ четвъртъкъ заяви, че на основание чл. 92 отъ конституцията, е възпрѣпятетвувано да влѣзе въ подробноститѣ на тѣзи интерпелации, които сж отпратили почтенитѣ г. г. Такевъ, Страшимировъ и други. Може-би правителството и въ този моментъ да стои на сжщото гледище. Затуй ние трѣбва да бѣдѣмъ върни на себе си, ако поддържаме онова становище, което се прие отъ болшинството на Народното събрание въ четвъртъкъ. По тая причина азъ прѣдлагамъ дневниятъ редъ да бѣде опрѣдѣленъ тѣй, както ще го опрѣдѣли г. министърътъ на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ и да се задолжимъ съ онова увѣрение, което ще ни даде г. министъръ-прѣдседателътъ, когато той ще ни прочете своята декларация.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ.

Министъръ А. Франгъ: Азъ искахъ да моля Народното събрание да приеме да се тури на първо мѣсто въ дневния редъ за утрѣшното засѣдание третото четене на законопроекта, който сега гласувахме на второ четене; за него ще трѣбватъ само 10 или 15 минути. Нека той се приеме на първо мѣсто, и послѣ да се разгледа онова, което Народното събрание ще рѣши.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Христо Поповъ.

Х. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Ние чухме, г. Гешовъ каза, че, съгласно чл. 92 отъ конституцията, той си запазва правото да отговори на отпратенитѣ му отъ г. г. Такевъ и Страшимировъ ин-

терпелации въ понеделникъ или вторникъ. Понеделникъ мина, значи утрѣ, въ вторникъ, той ще отговори непрекъснато. Може-би така стоятъ обстоятелствата, щото той пакъ може да ни каже: „Г-да! Подъ своя отговорностъ, на основание сжщия чл. 92 отъ конституцията, азъ нѣма да отговарямъ на тия интерпелации.“ То е негово право. Но ние, азъ мисля, днесъ нѣма да правимъ партизанство. Ние, като Народното събрание, трѣбва да проявимъ това, което чувствуваме въ тази атмосфера, въ която живѣемъ. Ние като Народното събрание, трѣбва да туримъ на първо мѣсто, че искаме този отговоръ, а пъкъ то е негова работа по-нататѣкъ. Защото имайте прѣдъ видъ, г. г. народни прѣдставители, че нашето трѣпѣние, трѣпѣнието на България, абсолютно никѣдъ въ никой народъ ние не можете да намѣрите, нито въ историята досега, нито пъкъ никѣдъ сега. Не вѣрвамъ да има тѣй трѣпѣливъ народъ като нашия. И пресата ни страшно издържа и главната ни квартира сжщо. Хората въ странство казватъ, че нашата война става при затворени врата. Всичката интелигенция си тури юзда, тѣй да се каже, на устата. Всичко това ние направихме само за отечеството. Но хората вече експлоатиратъ съ това и мислятъ, че ние сме слаби. Тая политика, която ние държимъ досега, не се разбра отъ нашитѣ съюзници. Азъ мисля, че ще направимъ актъ на патриотизмъ, и съ това нѣма да оскърбимъ никого, ако поискаме, като прѣдставители на народа, въ тѣзи сѣдбоносни събития, днесъ поне на края на сесията да чуемъ отговора на интерпелациитѣ, защото тѣ се отнасятъ до външната политика, която днесъ е сѣдбоносна. И нѣма защо да се боимъ да туримъ на дневенъ редъ това, което е най-важно, а не закончето на г. министра на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ. Ако не туримъ на първо мѣсто това, което е най-важно, съ това ще покажемъ, че ние, народнитѣ прѣдставители, съвѣмъ сме се оставили да не проявяваме никаква воля на народа, и всичко, каквото се върши, се върши отъ правителството, а ние абсолютно нищо не казваме. Менѣ ми се струва, че това е вѣрно и за правителството, и за страната, и за всички. На първо мѣсто утрѣ трѣбва да отговори г. Гешовъ. То не значи, че ние ще го заставимъ непрекъснато да отговори. Той пакъ може да каже: „Чл. 92 отъ конституцията ми дава право да не отговарямъ и подъ своя отговорностъ азъ нѣма да отговори“. Много добръ. Ние ще вземемъ актъ отъ туй, и не стоваримъ всичката отговорностъ нему. А ние, както искате, азъ се съмнѣвамъ, че той утрѣ ще отговори. Така азъ схващамъ, извинете ме за това. Може-би утрѣ, тѣй или иначе, първиятъ по дневния редъ въпросъ ще се позабави; вие можете да изкарате оръсѣри, които да продължаватъ да говорятъ до 12, слѣдъ което г. Гешовъ да стане да прочете указа, и тогава ние, щемъ-нешемъ, ще си вървимъ. Ние, народнитѣ прѣдставители, които токозъ врѣме засѣдаваме, не бива ли да се изкажемъ поне по тѣзи въпроси, по които можемъ да се изкажемъ. Азъ мисля, че г. Гешовъ утрѣ може да ни каже: „Азъ не мога да дамъ никакви обяснения, прѣдъ видъ на това, че съмъ въ прѣговори съ Гърция и Сърбия.“ Защото, ако не може да каже това, което не знае свѣта, затова да, по той може да каже работи, които ние четемъ, вече въ всички европейски вѣстници, въ „Neue Freie Presse“, „Times“ и въ рускитѣ вѣстници. Това ще ни каже той по поводъ на тия интерпелации, защото, ако не ни го каже, тогава излиза, че той абсолютно за нищо не ни зачита. Ето защо азъ ще ви моля — болшинството особено моля — да приемете този редъ, защото самото измѣнение вече е единъ жестъ на Народното събрание; това показва, че ние вече толкова много се интересуваме по този въпросъ — и сме въ правото да се интересуваме — щото го туряме на първо мѣсто. Всички други въпроси сж по-

слѣдни, защото неприлично е да се занимаваме съ малки закончета, когато такива съдбоносни врѣмена и такова състояние, каквото е днешното, ние въ историята не сме имали. Ако мълчахме досега, то е затуй, защото чувствувахме, че дѣйствително можемъ да поврѣдимъ въ нѣщо но, ми се струва, че и съ мълчанието пакъ ще поврѣдимъ. Ето защо, като схващамъ туй, и като знамъ вѣншия патриотизъмъ, азъ ви моля да приемиете този редъ. Съ това нито г. Гешова ще оскърбите, нито други нѣкого. Той ще бѣде пакъ въ правото си да отговори, както желас. Съ това ще покажете, че, дѣйствително, както напийтъ народъ, както нашата преса и всичко българско се интересува отъ този въпросъ, така и ние, като прѣдставители на народа, се интересуваме, прѣди всичко, за вѣншната ни политика.

Прѣдседателствуещъ А. Буровъ: Има думата г. Димитъръ (Страшимировъ).

Д. Страшимировъ: Тѣй като се явяватъ нови прѣдложения слѣдъ моето прѣдложение — такова прѣдложение по-напрѣдъ нѣмаше — азъ вземамъ думата повторно. Азъ говорихъ за тълкуването на единъ членъ отъ правилника.

Прѣдседателствуещъ А. Буровъ: Само ще Ви моля да се изкажете по-кжсо.

Д. Страшимировъ: Азъ виждамъ че много хубаво е настроено болшинството да не ми даде да говоря даже. Азъ бѣхъ много добъръ депутатъ, когато поддържахъ правителството мимо опозицията, и ние ми ржкопѣскахте.

Г-да, вижте каква е работата. Азъ за първи пътъ не виждамъ болшинството да се самозабрава. Азъ се обрѣщамъ къмъ болшинството, безъ да го съединявамъ съ мнѣнието на г. Пѣева, който направи прѣдложението, но ме е страхъ, че болшинството ще се самозабрави и ще си помисли, че щомъ е болшинство, и като гласува сега дневния редъ и ни го наложи, си е изпълнило патриотическия дългъ. Азъ не се съмнявамъ въ патриотизма на болшинството и въ патриотизма на г. Пѣева. Хичъ не се съмнявамъ, какво и той ще мисли, че изпълнява единъ голѣмъ дългъ, като ни застава да не говоримъ, когато искаме да говоримъ. Слѣдъ като седемъ мѣсеца мълчахме, искаме да ни застава да мълчимъ и сега.

С. Консуловъ: Още единъ-два мѣсеца ще мълчите.

Д. Страшимировъ: Ние имаме възможность и вѣнъ да говоримъ, но, когато заговоримъ навѣнъ, ние ще видите какъ отивате.

М. Гайдовъ: И ние като вземемъ да възражаваме, ще замѣлчите.

Д. Страшимировъ: Азъ като викна, по-далечъ ще се чуе.

М. Гайдовъ: Щомъ ние можете да говорите вѣнъ, ние още повече.

Д. Страшимировъ: Ти си извѣстенъ крѣйкунъ, но азъ знамъ по-силно да викамъ отъ тебе, та ще се чуе по-далече.

М. Гайдовъ: Що за заплашвания, какви сж тия работи!

Д. Страшимировъ: И тѣй, чл. 92 отъ конституцията не суспендира правото на никой народенъ прѣдставителъ да упражни правата си, прѣдвидени въ правилника. Правилникътъ на парламента е приотъ и гласуванъ като единъ особенъ законъ. Въ името на този законъ азъ нѣма да апелирамъ къмъ

болшинството, както направи почитениятъ другаръ г. Поповъ. Никакъвъ апелъ нѣма да права, но азъ ви напомнямъ она дългъ, който трѣбва да изпълните като народни прѣдставители, а свободни сте да ни лишите отъ нашето право да говоримъ. Правете както искате, но азъ говоря за протокола, да се протоколира, че ние практикуваме своето право на болшинство, тѣй както го разбирате сега, когато сте болшинство. Чл. 92 дава право на г. г. министритъ да мълчатъ по ония въпроси, които народнитъ прѣдставители имъ прѣдлагатъ и по които тѣ не сж готови, но не имъ дава право да не отговарятъ. Изрично е казано, че тѣ трѣбва да отговарятъ. Министърътъ може да каже: „Отговарямъ ви, г-да, че по този въпросъ не мога сега да ви дамъ обяснения“, и да си седне, обаче на мене остава редъ да говоря тѣй, както правилникътъ ми дава право. Ние сме отправили своитъ интерпелации, и за тѣзи интерпелации онзи день, съ нарочно рѣшение на Народното събрание, се фиксира день за отговора имъ, обаче г. министърътъ се яви и не каза, че не желас да отговаря, но каза, че не е въ състояние още да отговори и че иска срокъ — както азъ, асж, прѣдвиждахъ и казахъ на нѣкои приятели: господата ще искатъ да се отърватъ отъ насъ, да не ни дадатъ възможность да говоримъ този пътъ съ слѣдующата процедура: въ началото още на засѣданието г. министъръ-прѣдседателътъ ще направи изявленията си и съ туй ще ни отнеме правото, прѣдвидено въ чл. 54 отъ правилника, да вземемъ думата да разтълкуваме сами своитъ интерпелации и да поканимъ г. г. министритъ да отговорятъ на интерпелациитъ ни тѣй, както ние сме ги разтълкували, и слѣдъ това, съгласно правилника, пакъ ние да вземемъ думата и да кажемъ на г. г. министритъ, че ние одобряваме или не одобряваме тѣхнитъ отговори. Сега декларацията на г. министра на вѣншнитъ работи, ако се налага отъ изпълнението на неговия дългъ, никакъ не се налага отъ нашитъ интерпелации. Онова, което се налага отъ моята интерпелация, то е отговоръ на моитъ питання. Моитъ питання може да не съответствуватъ никакъ на она декларация, която г. министъръ-прѣдседателътъ иска да направи. Декларацията е негова рбота, но отговорътъ, който азъ искамъ, то е прѣдвидено мое право и азъ съмъ длъженъ да говоря, той е длъженъ да отговаря. Обаче, той може да ни прѣдстави извѣстни извинителни обстоятелства, както това правятъ въ всички парламенти, даже и въ английския, ако щете. Струва ми се неотдавна, пакъ по поводъ на едно запитване въ английския парламентъ, министърътъ отговори тѣй: „Г-да, по тоя въпросъ не ме запитвайте; сега тѣмъ се водятъ прѣговори, нѣма нищо завършено, тѣй щото никакъвъ опрѣдѣленъ отговоръ не мога да ви дамъ; ние знаете винаги, че азъ държа всѣкога въ течение прѣдставителството, но сега ще почакаме“, но не отказва да отговори. Слѣдователно, напомнямъ правото на народния прѣдставителъ, особено въ опозиция, да иска отговора на въпроситъ, които се задаватъ. Ние имайте прѣдъ видъ какви врѣмена прѣживяваме. Азъ онзи день казахъ една тежка фраза, отправихъ я къмъ г. министра на вѣншнитъ работи, когато той искаше отлагане отговора на интерпелациитъ. Казахъ му, че той си играе съ огъня. Нашитъ избиратели, г-да, нашитъ политически приятели и вапитъ сж подъ оржжне; ние получаваме и ние получавате всѣки день писма; ние знаете какво е положението; ние имаме патриотизма да мълчимъ цѣли седемъ мѣсеца; ние ви подкрѣпвахме; недѣйте мисли, че сме прѣстанали да бждемъ патриоти; ще ви подкрѣпимъ тамъ, какъто трѣбва и сега. Не апелирамъ да изпълните дълга си, но азъ говоря онова, което е нашъ дългъ. Нашъ дългъ е да говоримъ, и азъ съмъ станалъ да говоря и пакъ ще стана. Недѣйте ме кара, казахъ ви и отведѣ, вѣнъ да говоря, защото ние знаемъ и вѣнъ.

да говоримъ; ние знаемъ пжтицата дѣ сж, но дотамъ не ни докарвайте. Слѣдователно, този редъ, който вие прѣдлагате, той ще ви изложи и ще остане едно петно, какъ се самозабравяте като болшинство. Припомнявамъ ви; оставете правото на правия. Азъ давамъ интерпелация и имамъ право да говоря; оставете ни да си развиемъ интерпелациитѣ по дадения редъ въ правилника, оставете утрѣ да бжде денъ на интерпелациитѣ.

Колкото се отнася до заявлението на почтения министъръ, нѣмамъ нищо противъ да се разгледа единъ малкъ законопроектъ най-напрѣдъ, или най-послѣ. Народното прѣдставителство какъ ще разглежда и болшинството какво ще рѣши, не знаемъ, но азъ казвамъ, че по сжществу този въпросъ не разваля нищо, защото най-сетнѣ има force majeure, нѣмаме друго засѣдание, утрѣ се закрива сесията, този законопроектъ трѣбва да мине, то е въ реда на нѣщата. Така, щото ние можемъ да отдѣлимъ врѣме за него, но недѣйте забравя, че нашето право не бива да отнемете, защото вие сами ще си отнемете правото утрѣ, когато ще бждете въ оппозиция.

Р. Николовъ: Напразни съмнѣния.

Д. Страшимировъ: Азъ възразявамъ на г. Пѣева, защото той прѣдложи редъ, който азъ не прѣдлагамъ.

М. Гайдовъ: Нѣма ли право другъ да прѣдлага?

Д. Страшимировъ: Нѣма право по правилника и по конституцията да ми отнеме правото, и азъ ви казвамъ, че съ туй прѣдложение, той прави нова практика и ново право, и туй право не е право. Вие ще си залепите едно петно на челото и ще се каете заради него.

Д-ръ Б. Вазовъ: Бърборите само.

Д. Страшимировъ: Вие сте офицеръ и нахално говорите. Вие сте безсрамнъ човѣкъ, като ми казвате, че бърборя. Азъ, като забърборя, ще видите, какъ се бърбори. Сраминъ една цѣла армия, като офицеръ. Азъ не бърборя, а казвамъ туй, което ми е право. Мене полиция не ме е избирала, мене ме е избралъ народътъ. Това е нахално отъ ваша страна въ такъвъ единъ тържественъ моментъ. Седемъ мѣсеца мълчахме, и тукъ единъ калпазанинъ се осмѣлява да ми говори. Вие сте единъ нахалникъ и офицеръ при това отгорѣ. То е срамътъ! Вие бърбрахте онзи денъ ни врѣли, ни кипѣли работи и цѣли часове сме те слушали. Ти не знаешъ какво приказвашъ.

М. Гайдовъ: Ти като че си се разкалялъ, дѣто си мълчалъ седемъ мѣсеца.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Когато нареждаме дневния редъ, писо сме къмъ края на засѣданиято, слѣдователно, петъ минути повече можемъ да останемъ — това не врѣди. Азъ съжалявамъ, че чухъ възражения отъ г. трѣнския народенъ прѣдставителъ на моето прѣдложение, да се турятъ на дневенъ редъ интерпелациитѣ и специално моята — азъ за себе си ще говоря най-напрѣдъ — защото всѣки единъ можеше да каже това, но не г. Пѣевъ, който ходи и видѣ, какъ нашитѣ училища въ Македония, които сжществуватъ отъ 500 г., днесъ се затварятъ отъ нашитѣ съюзници; нашитѣ църкви, които сжществуватъ отъ вѣкове, днесъ сж затворени, нашитѣ владѣи и свещеници се биятъ и прѣбиватъ, на нашитѣ сънародници се отнема правото да се признаватъ за бъл-

гари. Когато се вършатъ нѣща отъ които се възмущава цѣлиятъ свѣтъ, днесъ г. Пѣевъ, който е видѣлъ лично всѣки тия нѣща, не иска да станемъ, отгласъ и въ парламента на всѣко онуй, което днесъ възмущава българския народъ.

Г. Т. Пѣевъ: Никой не Ви отнема това право.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: По-късно, г. Такевъ, защото има мнозина записани.

М. Такевъ: Толкозъ повече тона не се надѣвахъ, да чуя, защото тукъ е г. министърътъ, който прѣдставява правителството и когато се редѣше дневниятъ редъ, Ви каза: „Азъ искамъ да турите на пръвъ дневенъ редъ моя законопроектъ, а останалото наредете го“. А опази мотивировка, която ни даде г. Пѣевъ, че г. първиятъ министъръ по-рано заявилъ, какво той не ще отговаря на интерпелациитѣ, не бѣ той, човѣкътъ, който ще я каже, който ще адвокатува тукъ за първия министъръ или за правителството, това е прѣдставителътъ на правителството, той имаше право да каже: „Правителството оттогана досега не е получило възможностъ да отговори, или е получило възможностъ“, защото и декларацията на г. Гешова бѣше такава: „Засега не мога да ви отговоря, но надѣвамъ се до края на тази сесия да получа възможностъ да ви дамъ, по поводъ на тѣзи интерпелации, нужната декларация, която, надѣвамъ се, ще успокои народното прѣдставителство“. Това сж текстуално неговитѣ думи. Значи, г. Гешовъ ще прави декларация по поводъ на нашитѣ интерпелации, които вие не знаете — така се прѣдполага. Утрѣ ще ги развиемъ отъ трибуната, ще си кажемъ, какво има да кажемъ, и г. министърътъ ще каже своето мнѣние. Да-ли ще каже: азъ не мога да ви отговоря на тия интерпелации, или ще направи декларация à part, то си е негова работа. Ето защо, азъ започнахъ така; съгласно декларацията на г. първия министъръ, правя това прѣдложение, защото не сме ние всѣки тукъ отъ провинцията, които желаемъ...

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Г. Такевъ! Позволете една дума. Може-би ще станатъ много изливни дебати. Азъ мисля, че г. министърътъ на външнитѣ работи отъ страна на правителството ще направи нужната декларация. Съобщавамъ на Народното събрание, че на мене се съобща отъ страна на правителството, какво то е съгласно да се тури, като послѣдна точка на дневния редъ декларацията. Имайте прѣдъ видъ, че оставатъ само двѣ маловажни точки, отъ които една е трето четене на законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г., а другата е докладъ отъ комисията, разгледала искането на силистренския сѣдобенъ слѣдователъ да даде събранieto съгласието си за прѣсѣлѣване на народния прѣдставителъ г. Руфи Махмудовъ. Та правителството е съгласно слѣдъ тия точки да се тури на дневенъ редъ декларацията на г. министъръ-прѣдседателя — по поводъ интерпелациитѣ — за външнитѣ отношения на България и политика на правителството. Мисля, че това ще улесни работата да не ставатъ дебати.

М. Такевъ: Азъ безъ да зная какво има на прѣдседателската маса, така схванахъ работата, че, по поводъ на нашитѣ интерпелации, министърътъ ще отговори, тѣй сжщо и ние ще говоримъ. Тамъ сме съгласни.

Сега ще ми позволите да не се съглася съ реда. Азъ отсега заявявамъ и вѣрвамъ, че съмъ тълкувателъ на всѣкитѣ народни прѣдставители, че законопроекта, който сега гласувахме на второ четене, утрѣ ще го гласуваме и на трето четене: нѣма нищо да

ни прѣчи. Второ, по даването или недаването съгласие за съдебно прѣслѣждане на единъ нашъ другаръ, сѣщо тѣй ние сме длѣжни да се произнесемъ. Но азъ се присѣдинявамъ въ това отношение къмъ мнѣнието на г. Сакжова, който ви казва: щомъ ние прѣживѣваме такива важни моменти, първото нѣщо е, че на първъ дневенъ редъ трѣбва да туримъ нашитѣ интерпелации, а слѣдъ туй, когато се свѣршатъ тѣ — ние можемъ утрѣ да засѣдаваме и до 12 ч. прѣзъ нощта, споредъ правилника — да слѣдва законътъ на г. министра, който е работа за 2 минути, ще се прочете първиятъ и послѣдниятъ членъ, и слѣдъ това искането на съдебния слѣдователъ, по което, ако има нѣкой нѣщо да каже, ще го каже и ще се свѣрши работата. Въ всѣки случай, не е този въпросътъ, който може да ни раздели, но ми се струва, че ще бѣде по-тактично, по-добъръ за всички, и за васъ, и за насъ, и за цѣлото общество, ако утрѣ почнемъ засѣданieto съ опази тържествена декларация, която ще направи г. министъръ-прѣседателътъ и съ онѣзи освѣтления, които народнитѣ прѣдставители ще чуятъ върху нашето международно и специално вътрѣшно положение въ новоосвободенитѣ български земи.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата казанлъшкиятъ народенъ прѣдставителъ г. Слави Славовъ.

Азъ ще направя апелъ къмъ всичкитѣ записани оратори, щото слѣдъ съобщението, което направихъ, да бждатъ колкото се може по-кратки.

С. Славовъ: Г. г. народни прѣдставители! Ако вземахъ думата, то я вземахъ само да отблъсна тая страсть, която внесеха народнитѣ прѣдставители отъ опозицията, за да упрѣкнатъ правителството, като че ли умисленъ се старае да избѣгне даването нужнитѣ отговори. Мѣне ми се струва, че по този въпросъ, поне досега сме се добъръ разбирали, камарата е дала нужната опѣнка. Като знаемъ всичката деликатностъ на този въпросъ и като имаме прѣдъ видъ лоялността на първия министъръ на правителството досега и неговата декларация, че на края на сесията ще гледа да направи нужната декларация, ако му позволятъ обстоятелствата, нѣмаше нужда да отхвърляме тѣзи упрѣци и тѣзи съмнения. Още повече и самиятъ прѣседателъ ни заяви отъ името на правителството, че послѣдното нѣма нищо противъ да се поставятъ на дневенъ редъ интерпелациитѣ, само че да се постави като първа точка третото четене на днешния законопроектъ и слѣдъ това искането на съдебния слѣдователъ, които работи нѣма да ни отнематъ врѣме, ще се приематъ на бърза ръка и слѣдъ това ще пристѣпимъ къмъ разглеждане на интерпелациитѣ.

Д. Страшимировъ: Онзи дневенъ редъ не е за интерпелациитѣ, а е само за декларацията. Интерпелациитѣ не се споменуватъ въ него и недѣйте ни подхлъзва, за да нѣмаме утрѣ право да развиемъ интерпелациитѣ си и да приказваме по тѣхъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Г. Страшимировъ, азъ Ви моля да си оттеглите израза „подхлъзване“.

Д. Страшимировъ: Той е за насъ, ние се подхлъзваме.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Нѣма никакво подхлъзване. Азъ говоря много ясно: правителството е съгласно да се турятъ като четвърта точка на дневния редъ декларацията на министъръ-прѣседателя по поводъ интерпелациитѣ по външното положение на България и по външната политика на правителството.

Д. Страшимировъ: Ще има декларация, а нѣма да има интерпелации. Азъ разчитахъ, че когато туримъ на дневенъ редъ интерпелации, ще има да говоримъ по тѣхъ. Въ другитѣ парламенти интерпелациитѣ се турятъ по имената на ораторитѣ подъ редъ и се казва, първо ще се разглеждатъ интерпелации, а вие правите това, за да нѣмаме утрѣ право да развиемъ интерпелациитѣ си — отнемате ни правото да говоримъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣдложениятъ дневенъ редъ отъ бюрото е съвършено правиленъ. Утрѣ нѣма да се поставятъ на дневенъ редъ интерпелации, защото г. министъръ-прѣседателътъ въ миналото засѣдание заяви, че на тѣзи интерпелации, които ги поименува, не може да отговори.

Д. Страшимировъ: Той може да не отговори, но е длѣженъ да ни изслуша.

Министъръ Т. Теодоровъ: Възъ основа на чл. 92 отъ конституцията, той счита, че ще бѣде врѣдно за интереситѣ на държавата, ако приеме да отговори на тѣзи интерпелации. И, ако се съгласите на това, то се разбира — навредъ това е едно и сѣщо — че то счита врѣдни и дебатитѣ върху прѣдмета.

Д. Страшимировъ: Ами въ конституцията казано ли е това?

Министъръ Т. Теодоровъ: Моля, не ме прѣкъсвайте, чакайте, щомъ искате това да Ви разясня, азъ ще Ви кажа още нѣколко думи. Вредъ, дѣто правителството казва, че на този поставенъ въпросъ или на тази интерпелация, азъ намирамъ, че не е възможно, че е врѣдно, че не е въ интереса на държавата — каквито щете изрази употребете — да отговаря сега, съ това заедно запрѣщава се и на интерпелатора да говори. Странно ще бѣде, интерпелаторътъ да може да говори, а пъкъ правителството само да мълчи. То не е възможно. Щомъ правителството не може да говори по прѣдмета и не може да се обясни, то и интерпелаторътъ нѣма защо да развива питането си. То би значило въпросъ безъ отговоръ. Щомъ ви кажатъ, че нѣма да ви дадатъ отговоръ, нѣма защо да ви се даде думата да питате. Вие сте изложили писмено вапитѣ интерпелации, ние знаемъ какво питате и когато правителството по този въпросъ Ви каже, че азъ не мога да отговарямъ, Вие нѣма защо да развивате интерпелациитѣ си.

Д. Страшимировъ: Г. Теодоровъ! Ще бждете единъ денъ въ опозиция и ще видите, че отнемате правото на опозицията да говори. Ето седемъ мѣсеца вече мълчимъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Съ самия фактъ, че ще говорите Вие прѣдизвиквате правителството да говори. Иначе, то да мълчи, какво впечатление ще направи на хората. То не може да се защити, защото намѣрва, че не е възможно да се обясни. И ще ви добавя, че ако има моменти въ историята на единъ народъ, когато трѣбва да се мълчи по известни въпроси, то е именно врѣмето, когато този народъ се намѣрва въ война и, въ особености, когато се намира въ такова съдебносно врѣме, каквото прѣживѣваме ние сега. И, ако въ случая ние не бихме приложили чл. 92 отъ нашата конституция, ако въ тѣзи обстоятелства не бихте ни позволили да се възползуваме отъ него, азъ не зная за кога е писанъ този членъ. Такъвъ моментъ, като сегашния, трѣбва

да знаете, г. Страшимировъ, че България не е прѣживявала откогато съществува, отъ 35 години, и убѣденъ съмъ, че нѣма да го прѣживѣе, че нѣма да се повтори още подиръ 35 години. И вѣки, които иска да разбере смисъла на чл. 92, ще се съгласи, че залявенето на правителството, че не може да отговаря по една интерпелация, включва въ себе си невъзможността и недопустимостта за интерпелатора да я развие. Това е едно и също нѣщо и вие не можете да го раздѣлите. То е винаги въпросъ на довѣрие и, ако нѣмате довѣрие въ правителството, ще кажете: „Искаме да дадете вашитѣ обяснения“, и понеже ние не можемъ да ги дадемъ безъ врѣда за държавата, ще си дадемъ оставката. Вие можете да настоявате, но Събранието е, което рѣшава този въпросъ. И така правителството, чрѣзъ г. министъръ-прѣдседателя, декларира, че на тѣзи интерпелации, които се споменаваха, то се намѣрва въ невъзможност да отговори, защото смѣта, че не е въ интереса на държавата, слѣдователно, не могатъ да станатъ нито развивания на интерпелациитѣ, нито разискване по тѣхъ. Но правителството, желаеи да даде на Народното събрание, като единъ видъ компенсация за невъзможността да се разискватъ всички ония въпроси, които сж поставени тамъ — въ една интерпелация 27, въ друга 17, а въ трета 5—6, едни отъ други по-неумѣстни и по-бодливи и по-опасни, които сж въ състояние да прѣдизвикатъ голѣми послѣдствия, които вие даже не подозирате — . . .

Я. Сакъзовъ: Само Вие ги знаете.

Министъръ Т. Теодоровъ: . . . въ замѣна на всичко това, казвамъ, правителството, чрѣзъ министъръ-прѣдседателя, иска да даде на Народното събрание едно общо освѣтление върху политическото положение. Всичко, което, слѣдователно, ще бѣде възможно да се каже, всичко, което ще бѣде полезно, за да ви освѣтимъ, безъ да поврѣдимъ на страната, ще се каже. И затуй формулировката на дневния редъ за идущото заседание е много правилна: декларация на правителството по поводъ на интерпелациитѣ — не отговоръ на интерпелациитѣ, а декларация по поводъ на тѣхъ. Правителството като взема актъ отъ онова, което вълнува народното прѣдставителство, чрѣзъ министъръ-прѣдседателя, ще се изкаже върху положението. Който иска по-много отъ това, той значи нѣма довѣрие въ правителството, което нѣма какво да скрие отъ васъ. Въ всички тѣзи въпроси, които поставяте, нѣма нѣкои интереси лични на правителството, които да не сж съгласни съ вашитѣ лични или партийни интереси, а тамъ сж поставени само общонародни интереси и негова длъжностъ е, ако прѣдвиди, че отъ нѣкои разяснения може да има опасностъ за страната — то само може да я знае — негова длъжностъ е да я каже на Събранието. И по този въпросъ думата е на Народното събрание. Тоя въпросъ е въпросъ за довѣрие на кабинета. Кабинетътъ не може по никой начинъ да приеме дебати по тѣзи въпроси, вънъ отъ декларацията, която ще ви се направи тукъ. Да го знаете, че това е кабинетенъ въпросъ и винаги и навредъ това се счита като такъвъ въпросъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата татарпазарджишкиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Борисъ Вазовъ, за лично обяснение.

Д-ръ Б. Вазовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Азъ не искамъ отъ г. Страшимирова да си оттегли думитѣ и не знамъ, да ли ще ги оттегли.

Д. Страшимировъ: Азъ прося извинение за личнитѣ обиди, защото Вие, г. Вазовъ, ме обидихте прѣдварително.

Д-ръ Б. Вазовъ: Тогава, нека това се отбѣлѣжи въ протокола. — Остава единъ въпросъ, върху който искамъ да се спира и да кажа, защо азъ казахъ на г. Страшимирова думата „дърдорко“, защо бѣхъ прѣдизвиканъ. Бѣхъ прѣдизвиканъ, г. г. народни прѣдставители, по слѣднитѣ причини — нѣма да се спорамъ на моето качество на български офицеръ и да го считамъ за едно срамно качество. Азъ мога да кажа на г. Страшимирова, че азъ съмъ си изпълнилъ дълга и като офицеръ, и като народенъ прѣдставителъ, защото, като народенъ прѣдставителъ, азъ не съмъ полицейски избранникъ. Моята скромна дѣятелностъ, като народенъ прѣдставителъ, ежечасно свѣдоchi, да-ли съмъ азъ полицейски избранникъ, и ние ще имаме случай съ Васъ, г. Страшимировъ, пакъ да се срѣкнемъ на бойното избирателно поле. Но г. Страшимировъ въ своето увѣщание дойде дотамъ, да се мисли, че е непогрѣшимъ като папа, и че, като опозиционеръ, той притежава истината и правдата, а ние всички, които тоже сме народни труженици и народни избраници, нѣмаме нито мисълъ, нито понятие за патриотизмъ.

Д. Страшимировъ: Напротивъ, Вие ни налагате мълчание.

Д-ръ Б. Вазовъ: Ние, г. Страшимировъ, не носимъ петно на челото си, и когато поддържаме едно мѣние, не сме полицейски избраници, но ние носимъ затова отговорноститѣ. Азъ се възмутихъ отъ Васъ, когато казахте, че петно ще си залѣпи това болшинство и отъ името на това болшинство протестирахъ и не можахъ да се въздържа да Ви кажа, че Вие искате само да дърдорите, което отъ моя страна тоже бѣше прибързано, защото нито Вие ще дърдорите, нито ние ще носимъ петно. Всички посяятъ отговорностъ, както ние я схващаме съ нашето съзнание и съ съзнанието на нашия дългъ.

Това считамъ за дългъ да изложа и да забѣлѣжа, че г. Страшимировъ оттегля думитѣ, които каза по мой адресъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата кюстендилскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Василъ п. Николовъ.

В. п. Николовъ: Отказвамъ се.

Д. Страшимировъ: Искамъ думата, за да отговоря на г. Теодоровъ. Това е ново гледище.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. Димитъръ Страшимировъ, за лично обяснение.

Д. Страшимировъ: За лично обяснение азъ говорехъ. Ако сега искахъ да ми позволите да кажа нѣколко думи, то е за да отговоря на г. Теодорова, че той не прави добро тълкувание на онова, което трѣбваше да тълкува. Г. Теодоровъ, имайте прѣдъвидъ, че седемъ мѣсеца тази опозиция — и азъ бѣхъ опозиция — ви даде да разберете, че и ние сме добри патриоти като васъ, подкрѣпихме ви и, ако въ послѣдния моментъ искаме да кажемъ нѣколко думи за ония посоки, които подозираме, че иде вземе правителството, то не ще рече, че ние искаме да разочаруваме и да извадимъ на пазаръ неговитѣ добри намѣрения, въ които не се съмнѣваме; обаче, ние искаме да изпълнимъ единъ дългъ, който вие нѣма да ни откажете. Ние, като опозиция, имаме дългъ да говоримъ въ извѣстни моменти, въ които считаме, че трѣба да изпълнимъ дълга си, и въ това вие не можете да ни критикувате. Колкото за онова приложение на чл. 92, което правите, то е неправомерно. Вие ще го почувствувате нѣкога, когато дойдете въ опозиция. Вие знаете моитѣ чувства, вие знаете, че азъ

отъ една година насамъ толкова тревога за работитѣ, колкото и вие, макаръ че вие сте десетъ и сто пати повече натоваренъ съ отговорности, отколкото азъ. Но казвамъ ви, като се облегатъ на едно болшинство и се ръководите отъ мисълта, че вие водите отговорноститѣ сега и че трѣбва, въ името на тѣзи отговорности и въ името на патристическитѣ чувства, да ни наложите да мълчимъ, вие правите една грѣшка не само по отношение на насъ и на себе си, но и по отношение на приетия парламентаренъ редъ. Вие ни изкарвате непълнолѣтни, вие мислите, че утрѣ, като сме рѣшили да говоримъ, така ще дебордираме, че ще дадемъ доказателство гаче ли сме свършено незрѣли хора. Напротивъ, ние мислѣхме да говоримъ, да бждемъ полезни на васъ, и азъ казвамъ, ако въ такива тревожни моменти избѣгвате ясниятъ откритъ контактъ съ парода, съ общественото мнѣние — защото, позволете да ви кажемъ, че и ние прѣдставяваме една частъ отъ това обществено мнѣние — ако вие избѣгвате този контактъ, макаръ по най-добри съображения, които вие изложихте, вие правите грѣшка. И азъ нѣма да апелирамъ да се поправи тая грѣшка, но не мога да смѣлча, че е грѣшка и да се възмущавамъ отъ нея, защото вие, първо, както казахте, мислѣхте, че ще се разбѣримъ, и второ, вие ни лишавате отъ едно много добро нѣщо. Ние мислѣхме да заговоримъ утрѣ тѣй, както можеше да бжде въ подкрѣпа на правителството онуй, което ще кажемъ, и азъ ще съжалявамъ много, ако нѣкой мисли, че ние сме имали намѣрение утрѣ да правимъ нѣкакви афектирани работи. Напротивъ, ние мислѣхме да съдѣйствуваме въ усилията на правителството тѣй, както сме съдѣйствували цѣли седемъ мѣсеца и съ честъ да го оставимъ да върви въ суверенния моментъ, този моментъ, въ който ние трѣбва да напрегнемъ всички душевни сили, съ които разполага нацията, и да вземемъ участие по единъ или другъ начинъ въ тѣзи събития. Е, какъ мислите, че единъ депутатъ отъ опозицията може да вземе участие въ тѣзи събития? Като присѣдствува тукъ и като гласува съ правителството ли само, безъ да взема думата? Вие ни отнехте правото да го упражнимъ тѣй, както е прѣдвидено въ чл. 54, вие се уповавахте само на чл. 92, каждѣто е казано, че г. министърътъ, запитанъ единъ пѣтъ, може да не отговори; ние му отдаваме право да не отговори, обаче той може да обясни, защо не отговаря, а намъ да ни даде правото да разтълкуваме онова, което считаме, че отговаря на момента, и че тъкмо като отговаря на момента, е въ помощъ на правителството. Така че, страхъ ме е, че г. Теодоровъ нѣкога ще тегли отъ това, защото ще се създаде лошъ прецедентъ и другъ ще го практикува на неговъ грѣбъ. Нанстина, често не ставатъ войни, но има такива моменти.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Има думата г. Христо Поповъ. Той е вече десети ораторъ по редъ, и слѣдъ това ще дамъ прѣдложението на гласуване.

Х. Поповъ: Г. Теодоровъ внесе нова свѣтлина по въпроса, и азъ искамъ да се изкажа по него. Азъ съмъ напълно съгласенъ съ тълкуването, че е право на министра да каже, че азъ по пѣзѣстия интерпелация не мога да отговарямъ, и че вслѣдствие на това заявление, дѣйствително депутатътъ трѣбва да си затвори устата. Въ това съмъ напълно съгласенъ; инакъ, нѣма смисълъ това право на единъ министъръ; на това се всѣждѣ практикува, и не трѣбва да излизаме отъ рамкитѣ на правото. Напр., Берхтолдъ го заяви въ делегациитѣ, сѣръ Едуардъ Греј го направи недавно; въ френския парламентъ тоже се практикува. Въ нашия основенъ законъ, конституцията, макаръ това да го нѣма изрично вписано, то се разбира тѣй въ всички парламенти, и азъ съ това

напълно съмъ съгласенъ. И така, ако единъ министъръ заяви: „Азъ не мога да отговоря на тази интерпелация, подъ моя отговорностъ, като считамъ, че това ще поврѣди на интереситѣ на държавата“, туй именно означава, че този въпросъ нѣма сега да се третира.

Сега, нататѣкъ, ние искаме, като Народно събрание, да проявимъ, че дѣйствуваме независимо отъ всѣко правителство, безъ да му бъркаме въ работата, и безъ да губи то нашето довѣрие. Ние искаме дневния редъ ние да го редимъ, а не правителството, и това е наше право, вие ще се съгласите съ това. Това искахъ само и отъ почитъ къмъ болшинството, прѣдъ видъ, че събитията сѣ много важни, и прѣдъ видъ, че нашиятъ народъ е вече почти раздраженъ и иска да чуе нѣщо по-важно. А събитията, както казахъ, сѣ такива, щото налагатъ вече да чуемъ нѣщо, народното прѣдставителство трѣбваше да бжде изражение на това външно състояние и да иска само едно, че то, като господаръ, трѣбва да си уреди своя дневенъ редъ и на първо мѣсто да тури интерпелациитѣ. Ние за това споримъ. Ние, когато туряме на първо мѣсто интерпелациитѣ, свършваме своя дългъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Нѣма да има отговоръ на интерпелациитѣ, декларация ще има.

Х. Поповъ: Ние, като народни прѣдставители, повече не можемъ да направимъ тукъ, това е наше право и въ това право не трѣбва по принципъ да ни се бърка правителството. Ама ще кажете: какво означава туй? То означава, че ние си изпълнихме дълга, че даваме такова значение на тѣзи въпроси, каквото заслужаватъ аслж днесъ да имъ даваме, а утрѣ може да се яви г. Гешовъ и може да каже: „Азъ, г. г. интерпелатори, нѣма да ви отговоря, подъ моя отговорностъ“ и ние тогава ще мълчимъ всички, нѣкой нѣма да спори по това. Нашиятъ въпросъ бѣше такъвъ, а г. Теодоровъ, министърътъ на финанситѣ, го схваща инакъ. Азъ схващамъ даже по-друго, че заявлението на г. министра на външнитѣ работи. Той каза: „Азъ ще отговоря, или въ понеделникъ или въ вторникъ на интерпелациитѣ“.

Министъръ Т. Теодоровъ: Не — декларация ще прави.

Х. Поповъ: Не? Тогава, друга работа, азъ така схванахъ. Сега, отъ обясненията на г. министра на финанситѣ разбирамъ, че г. министърътъ на външнитѣ работи нѣма никакъ да отговаря. Но трѣбваше туй да ни го каже. И азъ ви увѣрявамъ, че и въ пресата е прѣддено тѣй — че въ вторникъ ще се отговаря на интерпелациитѣ. Той можеше да каже още завчера: „Азъ съмъ въ прѣговори и нѣма да отговоря, а ще ви направя една декларация“. Сега се обясни, чрѣзъ устата на другъ министъръ, не министърътъ на външнитѣ работи, че послѣдниятъ нѣма да отговаря. Това разбирамъ и отъ самото прѣдложение, какъ да наредите дневния редъ. Тамъ нѣма що да споримъ, но трѣбваше да чуемъ думата на надлежния министъръ, министърътъ на финанситѣ не е министъръ на външнитѣ работи. Ето защо, азъ пакъ настоявамъ, че Народното събрание и правителството ни нѣма нищо да изгубятъ, ако се турятъ на първо мѣсто на дневния редъ интерпелациитѣ, поставени отъ г. г. интерпелаторитѣ, и утрѣ, като надлеженъ министъръ, г. министърътъ на външнитѣ работи по тая частъ би заявилъ тѣй, както заяви сега г. министърътъ на финанситѣ, по-нататѣкъ ще минемъ на дневния редъ. Той може да ви каже: азъ ще направя тази и тази декларация, защото днесъ съмъ въ състояние това да направя. Ето защо, азъ казвамъ, че болшинството не трѣбва да казва, когато стана г. Теодоровъ да говори:

г. Теодоровъ казалъ, тъй ще стане, и свършено. (Смѣхъ) Що отъ туй? Кажете го вие. Туй е едно право на Народното събрание, което не е оскърбление за никого, и отъ което не се вижда нищо друго, освѣтъ, че Народното събрание има една воля, която е волята на цѣлия народъ, който желае по този въпросъ да чуе надлежниятъ министъръ какво ще каже и веднага ще се подчини. Немъ мислите, че ние утрѣ ще тропае и ще дигаме гюрултия? Казвамъ и съмъ съгласенъ съ г. Страшимирова, че тукъ нѣма такива депутати. Както сме мълчали досега — мисля, че доказахме, че нѣма да вълнуваме Събранието — ние ще се подчинимъ на тѣзи, отъ съдбата налагани, работи. Азъ бихъ молилъ г. министра на финанситѣ да се съгласи и той, защото не е тукъ г. министърътъ на външнитѣ работи и защото не се знае, до утрѣ г. Гешовъ може да има други дадени и може да говори по интерпелациитѣ, защото сега всѣки часъ е день, а, може-би, и подѣля.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има говорили вече десетъ оратори и има прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ.

Я. Сакжзовъ: Записанъ ли съмъ, г. прѣседателю?

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Записанъ сте, както Вие, така и г. Такевъ, още единъжъ, но по правилника, съмъ длъженъ, когато има прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ, слѣдъ като сж говорили вече десетъ души оратори, да дамъ прѣдложението на гласуване.

Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж на мѣстѣ, че дебатитѣ сж изчерпани и трѣбва да се прѣкратятъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Д. Драгиевъ: Г. прѣседателю! Моля да поставите на дневенъ редъ и другитѣ подадени интерпелации.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: То е другъ въпросъ. Имате думата, г. Драгиевъ!

Но прѣди това, да свършимъ съ въпроса, какъ да се редактира тази точка отъ дневния редъ, която се касае до декларацията на г. министъръ-прѣседателя. Слѣдъ това ще наредимъ другитѣ точки отъ дневния редъ.

Прочее, бюротъ, въ съгласие съ правителството...

Я. Сакжзовъ: Азъ искамъ по него да говоря.

Отъ болшинството: Свърши се вече.

Я. Сакжзовъ: Позволете. Какъ можете да ми отнемете думата, г. прѣседателю?

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Азъ не Ви отнемамъ думата, Народното събрание Ви я отнема.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. Сакжзовъ има право да говори, понеже е единъ отъ неговата група и не е говорилъ.

Отъ болшинството: Той говори.

Министъръ Т. Теодоровъ: Щомъ сте говорили, нѣма вече да Ви се даде думата.

Я. Сакжзовъ: Позволете.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Криво тълкувате правилника.

Я. Сакжзовъ: Новъ правилникъ нѣма да създавате.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Нито Вие.

Я. Сакжзовъ: На г. Страшимирова дадохте да говори два пѣти. Азъ нѣма да говоря петъ пѣти по единъ и сжщъ въпросъ. Азъ искамъ да кажа само слѣдното, по отговора, който ни даде г. министърътъ на финанситѣ. По него ние имаме право да се изкажемъ.

Обаждатъ се: Дебатитѣ се прѣкратиха.

Я. Сакжзовъ: То е едно ново прѣдложение, нѣдѣйте прави така.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Това е само една точка отъ дневния редъ — по въпроса за дневния редъ.

Я. Сакжзовъ: Да, по въпроса за дневния редъ, само по него искамъ да говоря.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Азъ ще моля Народното събрание, ако желае да Ви чуе. Ще дамъ на гласуване.

Отъ болшинството: Гласува се.

Я. Сакжзовъ: Г. прѣседателю! За да не ставатъ тѣзи прѣрекания, дайте ми думата, въ двѣ минути вжтрѣ да изкажа мѣстното си.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Самиятъ азъ нѣмамъ това право.

Я. Сакжзовъ: Дайте ми да говоря по правото, дали го имамъ или не.

Отъ болшинството: А-а-а! (Смѣхъ)

Я. Сакжзовъ: Дѣйствително, вие се мъчите да се заблудимъ само въ една мрѣжа.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Моля ви се, г-да, понеже въпросътъ е само за двѣ минути, нека г. Сакжзовъ обясни, какъ има право да говори, слѣдъ като сж прѣкратени дебатитѣ.

Я. Сакжзовъ: Очевидно така ще стане, когато си обкриваме смѣткитѣ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Имате думата, г. Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Вие, г. прѣседателю, прѣдлагате единъ дневенъ редъ. Докажда г. финансовиятъ министъръ и прѣдлага другъ дневенъ редъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Той прѣдлага сжщия дневенъ редъ.

Я. Сакжзовъ: Позволете ми сега да ви кажа, че то не е сжщото.

Отъ болшинството: Ама дебатитѣ сж прѣкратени.

Я. Сакжзовъ: За дневния редъ прѣдлагамъ отъ г. прѣседателя щѣхъ да гласувамъ, за дневния редъ прѣдлагамъ и тълкувамъ отъ г. финансовия министъръ нѣма да гласувамъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ прѣдлагамъ дневния редъ, който е прѣдложенъ отъ прѣседателя, нѣмамъ другъ.

Я. Сакжзовъ: Азъ ще искамъ да обезпеча правото за народния прѣдставителъ, по поводъ на този дневенъ редъ, да може утрѣ това негово право да бѣде зачетено, като дамъ едно пояснение на Вашето тълкуване. Вие, г. финансовъ министре, казвате така, че ако утрѣ г. първиятъ министъръ дойде и каже: „Азъ нѣма да отговарямъ на тѣзи интерпелации, защото за това ми дава право еди-кой си членъ отъ конституцията“, тогава, възможно е, ние да се съгласимъ или не на това, че можемъ да не развиваме интерпелациитѣ. Това още не е доказано, както се мнѣи г. финансовиятъ министъръ да каже, и г. Поповъ да го подкрѣпи. Но единъжъ г. първиятъ министъръ ще излѣзе тукъ утрѣ съ една декларация по въпроситѣ, които се засѣгатъ въ тѣзи интерпелации, отсега вие не можете да отнемете правото на народния прѣдставителъ да направи тази декларация въпросъ на дискусия. Декларация е това. Това не е скриване задъ чл. 92 отъ конституцията, да каже нѣмамъ уста и ще мълча. Той говори нѣща положителни, отрицателни, успокоителни или обезпокоителни; единъжъ финансовиятъ министъръ или първиятъ министъръ отъ нашегo правителство заговори чрезъ Народното събрание къмъ страната, къмъ народа и му каже: „Успокой се, народе, работитѣ вървятъ добръ, работитѣ сж въ здрави рѣцѣ“, ние, народнитѣ прѣдставители, нѣма да правимъ никакво тълкуване. Но г. финансовиятъ министъръ, подкрѣпенъ отъ г. Попова, който често пѣти идва да ни обръква тукъ конституционнитѣ понятия по тия работи, . . . (Смѣхъ въ болшинството)

Х. Поповъ: Защото не ги разбирате.

Я. Сакжзовъ: . . . не може да ни отнеме правото да отворимъ дискусия по тази, макаръ и отъ двѣ-три думи, декларация на г. министра на външнитѣ работи. Туй правимъ сега, за да се обезпечимъ. И утрѣ, слѣдъ декларацията на г. първия министъръ, азъ си запазвамъ правото да кажа, имамъ ли отъ конституцията или отъ правилника дадено право да замълча или имамъ право да заговоря. Туй искахъ да кажа.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Дебатитѣ сж прѣкратени. Тѣй като се повдигатъ и други въпроси за други интерпелации, за да не прѣдрѣшваме всичкитѣ въпроси, най-напрѣдъ нека опрѣдѣлимъ формулата по декларацията на г. министъръ-прѣседателя. Бюрото редактира тая формула така: декларация на г. министъръ-прѣседателя по поводъ интерпелациитѣ за външнитѣ отношения на България и политиката на правителството.

Х. Поповъ: На първо мѣсто.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: За реда ще говоримъ. Сѣ по тая редакция говоримъ и по нея изчерпахме дебатитѣ. Каква е тая своеобразна обструкция?

Прѣдлагамъ на гласуване редакцията. Които г. г. народни прѣдставители прематъ тази редакция за дневенъ редъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ по въпроса за другитѣ интерпелации, които иска да се впишатъ въ дневния редъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! При всичко, че се гласува тази точка отъ дневния редъ, азъ мисля, че стана едно прибрѣзване. Не биваше ние, въ края на това засѣдание, при опрѣдѣляне утрѣшния дневенъ редъ, да прѣдрѣшваме въпроса.

Министъръ Т. Теодоровъ: Недѣйте говори за рѣшението на Събранието; нѣщо ново кажете.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Нѣма да се връщаме да гласуваме.

Д. Драгиевъ: Най-напрѣдъ трѣбваше да гласуваме за туряне на дневенъ редъ отговоръ на интерпелациитѣ, които вие искахте да избѣгнете.

Отъ болшинството: (Възражение)

Министъръ Т. Теодоровъ: Кажете, г. Драгиевъ, кои интерпелации искате да се турятъ на дневенъ редъ.

Д. Драгиевъ: Има нѣколко интерпелации, между които една моя до г. министра на войната.

Министъръ Т. Теодоровъ: Искате да се постави на дневенъ редъ ли?

Д. Драгиевъ: Мисля, че щѣше да бѣде най-добръ и за насъ, и за васъ, ако гласувахме такава точка — отговоръ на интерпелации, и да останѣше за утрѣ г. министърътъ на външнитѣ работи да си направи смѣтка и каже, ще ли се възползува отъ чл. 92 отъ конституцията и ще мълчи, или пѣкъ ще отговори; то е негова работа въ утрѣшното засѣдание.

Отъ болшинството: То се рѣши.

Д. Драгиевъ: Когато вие сега гласувате, че той ще дава нѣкаква декларация, наистина, признавамъ, че вие по този начинъ, възъ основа на чл. 92 отъ конституцията, можете да избѣгнете развиването на интерпелациитѣ, но, отъ друга страна, тѣкъ вие не можете да отнемете на народното прѣдставителство правото да говори — нѣщо, за което ви говори и г. Сакжзовъ. Г. министърътъ на финанситѣ каза: „когато министърътъ ще мълчи, депутатитѣ нѣма защо да развиватъ интерпелации“. Г. Поповъ се съгласи съ това разбиране; съгласенъ съмъ и азъ, г. министре, че когато правителството по една интерпелация каже: „азъ мълча въ интереса на страната“, депутатитѣ трѣбва да мълчатъ. Това тълкувание на г. Теодорова е правилно въ моитѣ очи, и азъ го приемамъ. Но, ще се съгласите пѣкъ, г. министре, че сега, когато по единъ въпросъ министърътъ говори, ще трѣбва и депутатитѣ да говорятъ; защото иначе работата ще излѣзе, че вие искате да се възползвате отъ чл. 92 на конституцията, ужъ че ще мълчите, да мълчатъ и депутатитѣ, но, отъ друга страна, ще правите декларация, министърътъ ще говори . . .

Я. Сакжзовъ: А ние да мълчимъ! . . .

Д. Драгиевъ: Тогазъ вече не можете да отнемете думата на депутатитѣ. Така щото, ако бѣхте ми дали отдевъ думата, азъ мислѣхъ да принеса полза на нареждането на дневния редъ, като туримъ за точка втора отговоръ на интерпелациитѣ, и да останѣше за утрѣ вие да му мислите, дали г. министъръ-прѣдседателътъ ще дава декларация, или ще отговаря на интерпелациитѣ. Сега азъ настоявамъ да се постави на дневенъ редъ моята интерпелация, пѣкъ и други, ако има такива.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Заявявамъ, че правителството е съгласно да се постави интерпелацията на г. Драгиева за утрѣ на дневенъ редъ, подъ условие, ако г. военниятъ министъръ бѣде готовъ да отговори, защото не съмъ

му взелъ съгласието. Ако г. военниятъ министъръ о- готовъ, ще отговори и работата ще се свърши.

Д. Драгиевъ: Той да каже, ако не е готовъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни грѣдста- вители! Ние не искаме да избѣгнемъ отговорността, която имаме по конституцията, да удовлетвори́мъ г. г. народнитѣ прѣдставители за тѣхнитѣ питанія и запитвания. Вие сте свидѣтели, че въ това отно- шение, както и въ всички други, не искаме да съз- даваме лоши примѣри, лоши прецеденти и да зло- употребяваме съ правото, което ни дава конститу- цията. Но, ще се съгласите — впрочемъ въпросътъ вече се изчерпа — че ако въ известни случаи, за известни само интерпелации, ние желаемъ да не се развиватъ тукъ, ние имаме за това не лични при- чини, а държавни, и, като добри патриоти ви моля да имате довѣрието въ правителството си, че то, въ случая, не измѣня нито вамъ, нито на отечеството, а изпълнява само единъ свой дългъ.

Впрочемъ, въпросътъ за дневния редъ трѣбва да се счита за изчерпанъ съ току-що даденото гласу- ване. Нека се прибави, че на интерпелацията на г. Драгиева ще отговори г. военниятъ министъръ; други интерпелации не зная да има.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има друга ин- терпелация отъ г. Мустакова къмъ г. министра на войната, за която той сѣщо настоява да се тури на дневенъ редъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Нека се тури и тя на дневенъ редъ.

И ще моли да се вдигне засѣданието, защото Ми- нистерскитъ съвѣтъ вече засѣдава.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Полагамъ на гласуване дневния редъ за слѣдующето засѣдание.

Първа точка ще бѣде: трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г., който днесъ гласувахме на второ четене;

Втора точка: разглеждане прѣдложението за от- казване на държавното съкровище отъ правата, които то има върху къщата, останала отъ Илия С. Йовчевъ, находяща се въ Пловдивъ;

Д-ръ Б. Вазовъ: Това да се остави.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Нека да остане.

Трета точка: докладъ отъ комисията, разгледала искането на силестренския съдебенъ слѣдователъ да даде Събраието съгласието си за прѣслѣждане на народния прѣдставителъ г. Руфи Махмудовъ;

Четвърта точка: изслушване декларацията на г. министъръ-прѣседателя по поводъ запитванията за външнитѣ отношения на България и политиката на правителството, и

Пета точка: отговоръ отъ г. военния министъръ на запитванията на народнитѣ прѣдставители г. г. Димитъръ Драгиевъ и Анастасъ Мустаковъ.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 7 ч. 10 м. слѣдъ нладне)

Прѣседателствующъ подпрѣдседателъ: **А. Буровъ.**

Секретаръ: **Д-ръ К. Списаревски.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гължбовъ.**